

Wij tellen mee!

Leren uit de werkingen met kinderen
en jongeren in armoede

UITDE MARGE
www.uitdemarge.be

Wij tellen mee!

Leren uit de werkingen met kinderen en jongeren in armoede

Inhoud

Inleiding	3
1. Hoezo proeftuinprojecten?	4
De term "proeftuin jeugdwerk met jongeren in armoede"	4
Decentralisering leidt tot onzekerheid over middelen	5
Proeftuinprojecten "jeugdwerk met jongeren in armoede"	6
Bij verenigingen waar armen het woord nemen	7
2. Bouwstenen van een visie	10
Met kinderen en jongeren in armoede?	10
De jeugdwerker als ankerfiguur	11
Een integrale benadering	17
Een veilige plek	21
Zich thuis voelen	25
Kinderen en jongeren een stem geven	27
Bouwstenen	35
3. Spanningsvelden?	36
Kinderen en jongeren van Belgische of van andere herkomst?	36
Buurtgericht of regionaal?	36
4. Aanbevelingen	40
Nader kennis maken met de werkingen	43
Jongerenwerking T'Hope - Roeselare	43
't Salon - Brugge	43
De Smileys - Tienerwerking Wijkcentrum De Kring - Eeklo	44
Kinderwerking Vierdewereldgroep Mensen voor Mensen - Aalst	44
Jongerenwerking Recht-Op - Antwerpen	45
Kinder en jongerenwerking Centrum Kauwenberg - Antwerpen	45
Betonne Jeugd - Antwerpen	46
Jongerenwerking PSC - Antwerpen	46
Tienerwerking Leren Ondernemen - Leuven	47
Jongerenwerking Den Tube - Buurtwerk 't Lampeke - Leuven	47
Ondersteunende organisaties	49
Het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen	49
Uit De Marge	49

Inleiding

Met de proeftuinprojecten jeugdwerk met jongeren in armoede, het Vlaams Netwerk en Uit De Marge zaten we de voorbije twee jaar geregeld rond de tafel.

Wij discussieerden over de noden van de kinderen en jongeren en hun gezinnen, over wat wij hen te bieden hebben en over de toekomst van dit jeugdwerk. In deze publicatie proberen we de belangrijkste rode draden van die gesprekken te vatten. Hoofdmoot is onze visie op het werken met kinderen en jongeren in armoede.

Die visie is sterk geworteld in de dagelijkse praktijk van vele vrijwillige en professionele jeugdwerkers. Toch is dit geen brochure over methodieken. Die schaven de jeugdwerkers jaar na jaar bij. Rekening houdend met de veranderende noden en vragen van de kinderen en jongeren en hun gezinnen. De visie erachter blijft wel overeind.

Wij hopen dat onze benadering zowel beleidsmakers als jeugdwerkers mag inspireren.

Hoezo proeftuinprojecten?

Hoe ontstonden de proeftuinprojecten jeugdwerk met jongeren in armoede? We staan stil bij de term “jeugdwerk met jongeren in armoede”, de huidige beleidscontext, het beleidsinstrument proeftuin en de verenigingen waar armen het woord nemen – de organisaties waarin de meeste proeftuinprojecten gebed zijn.

De term “proeftuin jeugdwerk met jongeren in armoede”

De term “jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede” dekt twee ladingen: zowel het werken met kinderen en jongeren in armoede, als de organisaties die met deze doelgroep werken. Als we deze term hieronder gebruiken, maakt de context duidelijk of we doelen op de organisaties dan wel op het werken met de kinderen en jongeren.

Het werken met kinderen en jongeren in armoede is niet het exclusieve werkterrein van een bepaalde organisatie. Meer zelfs: kinderen en jongeren hebben er belang bij dat meer jeugdwerkingen zich voor hen openstellen, rekening houden met hun noden en behoeften en vooral ook opkomen voor hun belangen. In deze publicatie belichten we in het bijzonder een aantal organisaties die op basis van een gemeenschappelijke visie werken met deze kinderen en jongeren.

“Kinderen en jongeren hebben er belang bij dat meer jeugdwerkingen zich voor hen openstellen, rekening houden met hun noden en behoeften en vooral ook opkomen voor hun belangen”

Het jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede blijft ook niet beperkt tot wat gebeurt in de “proeftuinen jeugdwerk met jongeren in armoede”. Enerzijds zijn niet alle jeugdwerkingen met deze doelgroep erkend als proeftuin. En anderzijds zijn

niet alle proeftuinprojecten ingebed bij een vereniging waar armen het woord nemen. Op de laatste pagina's van deze publicatie stellen we de verschillende projecten voor.

Decentralisering leidt tot onzekerheid over middelen

In het voorjaar 2010 erkende de Vlaamse overheid voor de tweede keer een aantal proeftuinprojecten jeugdwerk met jongeren in armoede. Lang voor die erkenning werkten er al lokale basiswerkingen met kinderen en jongeren in armoede. Die werkingen hebben het materieel en financieel niet gemakkelijk. Hun overlevingsstrijd was de aanleiding voor de proeftuinoproep.

“Als gevolg van de decentralisering is het beleid versnipperd: het beleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren en het jeugdwerk met deze doelgroepen verschilt van gemeente tot gemeente.”

Een terugblik op de geschiedenis verduidelijkt de actuele situatie. Sinds de decentralisering van de erkenning en subsidiëring van het lokaal open jeugdwerk in 1993 zijn lokale jeugdwerkingen voor hun ondersteuning in de eerste plaats aangewezen op de lokale besturen. Elke gemeente krijgt Vlaamse middelen om een lokaal jeugdbeleid te voeren mits ze een lokaal jeugdbeleidsplan opstelt. De Vlaamse overheid controleert of er een plan is maar moet zich niet met de inhoud.

In de overgangsregeling, tot 1998, zou elke gemeente 25 procent van de dotatie reserveren voor het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare groepen. In de jaren 1999 en 2000 was dat nog 20 procent. Reden hiervoor was de vrees dat het veiligheidsbeleid de beleidsruimte ten behoeve van deze doelgroepen zou beperken en verder de vrees dat lokale besturen onvoldoende deskundig waren om het belang van dit jeugdwerk naar waarde te schatten. In 1999 bouwde de Vlaamse overheid die garantie af zodat vanaf 2001 ook het jeugdbeleid ten behoeve van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren volledig gedecentraliseerd is.¹

Voor jeugdwerkingen met kinderen en jongeren in armoede valt het vandaag niet altijd mee om als lokaal jeugdwerk erkend te worden. Als gevolg van de decentralisering is het beleid versnipperd: het beleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren en het jeugdwerk met deze doelgroepen verschilt van gemeente tot gemeente. Sommige gemeentes beschouwen dit wel als een prioriteit en zij gaan een partnerschap aan met organisaties in het werkveld. Maar er zijn jammer genoeg heel wat gemeentes waar dit niet het geval is. Kinderen en jongeren die opgroeien in armoede zijn er geen populaire doelgroep. Dikwijls ervaart men hun gedrag als moeilijk of zelfs als overlast. De noden en behoeften van die kinderen en jongeren sporen niet altijd met de prioriteiten van de lokale besturen.

Sommige lokale besturen beschouwen basiswerkingen met jongeren in armoede zelfs niet als jeugdwerk. Omdat ze meestal niet buurtgericht zijn. Of omdat men vindt dat ze voor een te beperkte doelgroep werken. Of omdat men niet begrijpt waarom ze ook met ouders werken. En de nodige inzet van beroepskrachten kost een stevige duits.

In 2008 zagen enkele jeugdwerkingen zich om financiële redenen bedreigd in hun voortbestaan en ze bundelden hun krachten. Gesteund door het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en door Uit De Marge bonden ze de kat de bel aan. Ze brachten de problematiek van deze doelgroep en dit jeugdwerk onder de aandacht van de kabinetten van de toenmalige Vlaamse ministers van Welzijn en van Jeugd.

De werkingen kunnen niet rekenen op steun van het departement Welzijn. Dat subsidieert wel de beleidsdialoog tussen mensen in armoede en de overheid, maar niet de basiswerking. Jammer, want die vertrouwde werking biedt precies de veilige basis waarop kinderen en jongeren kunnen steunen en terugvallen, en ze is zo een van de fundamenten voor die beleidsdialoog.

De minister van Jeugd reikte eind 2008 het instrument van de proeftuin aan als een tijdelijke oplossing.

Proeftuinprojecten “jeugdwerk met jongeren in armoede”

In januari 2009 publiceerde de afdeling Jeugd van het departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media een eerste keer een oproep om via proeftuinen “kansengroepen te stimuleren tot en te begeleiden bij het ontwikkelen van jeugdverenigingen”, o.m. de proeftuin jeugdwerk met jongeren in armoede. De oproep kaderde in het participatiedecreet dat ook de participatie in de jeugdsector wil verbreden en verdiepen. Het participatiedecreet definieert een proeftuin als een projectmatig initiatief dat “inspeelt op nieuwe ontwikkelingen en behoeften met het oog op methodische of inhoudelijke vernieuwing”.

Vanaf 1 april 2009 erkende de afdeling Jeugd acht proeftuinprojecten met jongeren in armoede, voor de duur van één jaar. De projecten zijn ingebed bij zeven verenigingen waar armen het woord nemen en bij een centrum algemeen welzijnswerk: T’Hope in Roeselare en ’t Salon in Brugge, Wijkcentrum De Kring in Eeklo en Vierdewereldgroep Mensen voor mensen in Aalst, Recht-Op en Centrum Kauwenberg in Antwerpen, Leren Ondernemen en Buurtwerk ’t Lampeke (jongerenwerking den Tube) in Leuven.

In het voorjaar 2010 lanceerde de Vlaamse overheid voor de tweede keer een oproep. Opnieuw wilde men projecten erkennen voor één jaar. Lopende projecten kunnen twee keer met een jaar worden verlengd. Zeven projecten werkten verder. Drie nieuwe projecten konden starten. De nieuwe projecten waren: Betonne Jeugd en de jongerenwerking van PSC in Antwerpen, en de vzw Jeugd in Lanaken. Het proeftuinproject van 't Salon in Brugge viel jammer genoeg af.

De proeftuinregeling biedt wel enig soelaas maar de ondersteuning blijft onvoldoende. Inherent aan projectfinanciering is dat zowel de middelen als de termijn beperkt zijn. Dat maakt het moeilijk om continuïteit en deskundige begeleiding te verzekeren, twee aspecten die onontbeerlijk zijn voor de basiswerking. Daarnaast beoordeelt men een proeftuinproject ook op het toeleiden van kinderen en jongeren naar ander, mainstream jeugdwerk. Net dat stoort een van de belangrijkste behoeften waaraan deze initiatieven tegemoet komen: het bieden van een veilige plek waar kinderen en jongeren in armoede geen druk voelen om zich te conformeren met de mainstream verwachtingen.

Bij de werkingen bleef het intussen niet stil. Met wisselend succes spraken zij hun lokale besturen aan in de aanloop naar de opmaak van de lokale jeugdbeleidsplannen voor de periode 2011-2013. En de Vlaamse overheid bestelde een belevingsonderzoek naar de vrijetijdsbesteding van kinderen in armoede, in de steden Leuven, Ronse en Oostende. Het is nu nog onduidelijk waartoe dit moet leiden. De proeftuinprojecten hopen alvast dat het de basis mag zijn voor een nieuw gesprek over de inhoud en de modaliteiten van de ondersteuning en over de aansturing van het beleid van de lokale besturen ten behoeve van de lokale werkingen met kinderen en jongeren in armoede.

Bij verenigingen waar armen het woord nemen

Zeven van de tien proeftuinprojecten zijn ingebed bij verenigingen waar armen het woord nemen. Dat is geen toeval. Jeugdwerkingen van die verenigingen stonden aan de wieg van de proeftuin. Belangrijker is dat die verenigingen ervaring hebben met het werken met mensen in armoede. Het jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede ontwikkelt zich vooral in de schoot van deze verenigingen en van andere basiswerkingen met maatschappelijk kwetsbare groepen, zoals in in het maatschappelijk opbouwwerk of in het vluchtelingenwerk.

De verenigingen waar armen het woord nemen, genieten ook een basisvertrouwen bij kinderen en jongeren: vaak kennen zij de begeleiders via hun ouders of van de kerk dat ze als kind met hun ouders mee gingen naar de volwassenenwerking.

“De jeugdwerkingen bij de verenigingen ontstonden vanuit verschillende invalshoeken. Soms op vraag van kinderen en jongeren die zelf op zoek zijn naar een veilig nest waar ze elkaar kunnen ontmoeten. Soms op vraag van hun ouders die van dit jeugdwerk verwachten dat het kansen biedt aan hun kinderen: een kans om de eigen krachten te ontdekken en om voor zichzelf te leren opkomen.”

Niet alleen het basisvertrouwen bij kinderen en jongeren is belangrijk. Nog meer dan bij middenklasse groepen is ook het vertrouwen van de ouders nodig om met de kinderen en jongeren te mogen werken. Die ouders wantrouwen veelal mainstream diensten en voorzieningen waarmee ze zelf in het verleden een kwetsende ervaring opliepen.

De jeugdwerkingen bij de verenigingen ontstonden vanuit verschillende invalshoeken. Soms op vraag van kinderen en jongeren die zelf op zoek zijn naar een veilig nest waar ze elkaar kunnen ontmoeten. Soms op vraag van hun ouders die van dit jeugdwerk verwachten dat het kansen biedt aan hun kinderen: een kans om de eigen krachten te ontdekken en om voor zichzelf te leren opkomen. Dat naar analogie met het thematisch werken en de beleidsdialoog bij de volwassenenwerking waarvan ze zelf deel uitmaken.

De jeugdwerkingen zijn ingebed bij verenigingen waar armen het woord nemen en tezeldertijd herkennen zich ook in de missie van het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Dat werkveld beoogt de emancipatie van maatschappelijk kwetsbare jongeren via jeugdwerk en jeugdbeleid. Men bewandelt daarbij drie sporen: collectief empowerment, maatschappelijke emancipatie en toegankelijkheid van de maatschappelijke instituties en sociale voorzieningen.

2

Bouwstenen van een visie op werken met kinderen en jongeren in armoede

Een visie?

De visie die we hieronder beschrijven is het resultaat van het permanent bevragen van de praktijken van de proeftuinprojecten. In de bijeenkomsten van de stuurgroep, intervisiegroepen en rondetafels. Het gaat niet om principes of axioma's. Wel om wat werkt, wat niet werkt en waarom. Om die praktijken te duiden maken we gebruik van concepten zoals het model van de maatschappelijke kwetsbaarheid of het paradigma van het empowerment.

We bespreken zes bouwstenen:

- ↘ De jeugdwerker als ankerfiguur.
- ↘ Een integrale benadering.
- ↘ Een veilige plek.
- ↘ Zich thuis voelen.
- ↘ Kinderen en jongeren een stem geven.
- ↘ Bruggen slaan.
- ↘ We illustreren de bouwstenen met voorbeelden uit de praktijk.

Met kinderen en jongeren in armoede?

Wie zijn die kinderen en jongeren in armoede? Tot welke sociaaleconomische of sociaalculturele groepen behoren ze? Welke vormen van uitsluiting ervaren ze?

Vast staat dat armoede complexer is dan geen geld hebben. De auteurs van het armoedejaarboek omschrijven armoede als een netwerk van sociale uitsluitingen die zich uitstrekken over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen in de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.²

Gelet op het beperkte opzet van deze publicatie vermijden we hier een uitvoerige beschrijving van de situatie van kinderen en jongeren in armoede. De kinderen en jongeren waar we het hier over hebben zijn de kinderen en jongeren die de proef-

tuinprojecten bereiken. De duiding bij de visie en de praktijkvoorbeelden brengen meteen een aantal aspecten van hun leefsituatie in beeld.

De jeugdwerker als ankerfiguur

Een eerste bouwsteen gaat over de relatie tussen de kinderen of de jongeren en de jeugdwerker. Kinderen en jongeren in armoede riskeren meer kwetsingen in hun relatie met maatschappelijke instituties.

We noemen iemand maatschappelijk kwetsbaar als hij in zijn contacten met maatschappelijke instellingen – zoals het onderwijs, de arbeidsmarkt of de justitie – vooral en steeds opnieuw wordt geconfronteerd met de negatieve, controlerende en sanctionerende aspecten ervan en minder geniet van het positieve aanbod.³

Een kind dat op school, op welke manier dan ook, minder aandacht heeft voor de les dan andere kinderen, krijgt negatieve aandacht van de leerkracht. Soms komt het tot een straf. Als dat vaak gebeurt, krijgt dit kind misschien het gevoel dat die leerkracht hem niet moet. Dat kan ertoe leiden dat het kind

“Het blijkt dat mensen het belangrijk vinden dat ze één iemand hebben waarmee het klikt, aan wie men zijn verhaal kan vertellen, die een schakel is met andere hulp- en dienstverlening.”

besluit het voor zich te houden waarom het zich niet goed voelt op school. Of het kind laat zijn frustraties de vrije loop en wordt opstandig. In dat geval volgt meer expliciete negatieve aandacht en misschien opnieuw en nu zwaardere straf. Escalatie en vicieuze cirkels dreigen. De leerkracht kan het kind kwetsen, wegduwen. Ook al bedoelt hij dit niet zo.

Wie te maken heeft met een aantal risicofactoren loopt een groter risico om gekwetst te worden. Het gaat om risico's zoals leven in een kansarme buurt, opgroeien in een generatiearm of een eenoudergezin, behoren tot etnisch-culturele minderheid, opgroeien in een omgeving met veel langdurige werkloosheid of een combinatie van meerdere factoren.

Kinderen en jongeren in armoede zien zich meestal geconfronteerd met verschillende factoren; daardoor lopen ze een groter kwetsingsrisico. Materiële tekorten, persoonlijke en sociale onzekerheid kenmerken hun thuissituatie. Ze leven met het risico van de reproductie van armoede. Ze hebben een weinig hoopvol toekomstperspectief.

Zo komen ze ook vaak in het bijzonder onderwijs terecht, ook al zitten ze daar vaak niet op hun plaats. Op school beschouwt men hen dikwijls als lastig of gedraggevoerd. Al te dikwijls geeft men hen te snel op. Doorverwijzing naar het bijzonder onderwijs heeft wellicht weinig te maken met een gebrek aan intelligentie maar veeleer met een reeks sociale factoren die schoolse prestaties negatief beïnvloeden. Kinderen en jongeren in armoede krijgen bij moeilijkheden op school minder snel de nodige aandacht dan leeftijdsgenoten uit middenklasse gezinnen. Tegelijk worden ze vaker geconfronteerd met stresssituaties thuis, mee als gevolg van de dagelijkse onzekerheden. Ze nemen ook meer zorg op voor het huishouden en voor de andere gezinsleden dan kinderen en jongeren uit de middenklasse.

Als ouders het moeilijk hebben om het huishouden te organiseren, leidt dat vaak tot een kettingreactie aan hulpverlening. Vele kinderen komen dan ook in aanraking met de bijzondere jeugdzorg of met de jeugdrechtbank.⁴ Plaatsing is voor veel van hen een bekende, kwetsende ervaring.

We zien hoe vele mensen als gevolg van institutionele kwetsing kampen met bindingsproblemen of met moeilijkheden bij het opbouwen van een positief zelfbeeld. We zien het wantrouwen in maatschappelijke instellingen groeien en we zien ook hoe de maatschappelijke dienstverlening afstand neemt van mensen die zich geconfronteerd zien met sociale uitsluiting en isolement. We zien hoe de kloof tussen de hulpverlening en de mensen in armoede breder wordt.

Kinderen en jongeren noemen zichzelf meestal niet arm of maatschappelijk kwetsbaar. Ze ervaren wel dat ze er niet bijhoren en ze voelen zich uitgesloten. Ze voelen zich vaak persoonlijk en maatschappelijk onveilig en onzeker. Ze ervaren weinig veilige gehechtheid. In generatiearme gezinnen dragen ook ouders die gevoelens mee sinds hun jeugd.

Jeugdwerkers fungeren voor deze kinderen en jongeren vaak als ankerfiguren. Wat betekent dit? Bea Van Robaeyls vroeg mensen in armoede wat voor hen een goede sociaal werker is, wat ervoor zorgt dat ze het gevoel krijgen dat hun keuzemogelijkheden vergroten, dat ze meer vat krijgen op hun bestaan. Het blijkt dat mensen het belangrijk vinden dat ze één iemand hebben waarmee het klikt, aan wie men zijn verhaal kan vertellen, die een schakel is met andere hulp- en dienstverlening. Mensen verwachten geen antwoorden op al hun vragen maar zoeken iemand die hen hoop geeft, een duwtje in de rug, emotionele steun. Niet alle hulpverleners moeten diezelfde rol opnemen. Mensen hechten veel belang aan continuïteit, aan die ankerfiguur, zodat ze niet telkens opnieuw dat vertrouwen moeten opbouwen

en opnieuw hun verhaal moeten vertellen.⁵ Een anker biedt houvast. Voor kinderen en jongeren nemen ook jeugdwerkers die rol op.

Het is een manier van werken die nauw aansluit bij de presentiebenadering uitgewerkt door prof. Andries Baart.⁶ Het kernwoord hier is “aandacht” in de betekenis dat men de ander opzoekt. Het gaat om opmerkelijke, geduldige aandacht gebaseerd op echtheid. Dat geeft mensen erkenning, troost, respect en potentie. Die opstelling veronderstelt een open agenda die de ander mag invullen en een open benadering van die ander. Open staan voor het nieuwe, in plaats van vermeende kennis (vooroordelen) bevestigd te zien. Jeugdwerkers kunnen kinderen en jongeren die aandacht geven. Door hen op te zoeken, door samen te zijn, door samen activiteiten te doen. Door te luisteren naar hun verhaal over wat er die dag gebeurd is thuis, op school of onder vrienden. Die aandacht geven, creëert communicatieve ruimte en schept opnieuw kansen voor relatieopbouw.

Maar het opnemen van een rol als ankerfiguur stelt wel bijzondere eisen aan de werkers: zij moeten voor de kinderen en jongeren betrouwbaar en actief beschikbaar zijn. Een lange termijn engagement is noodzakelijk. We komen hierop terug bij de aanbevelingen.

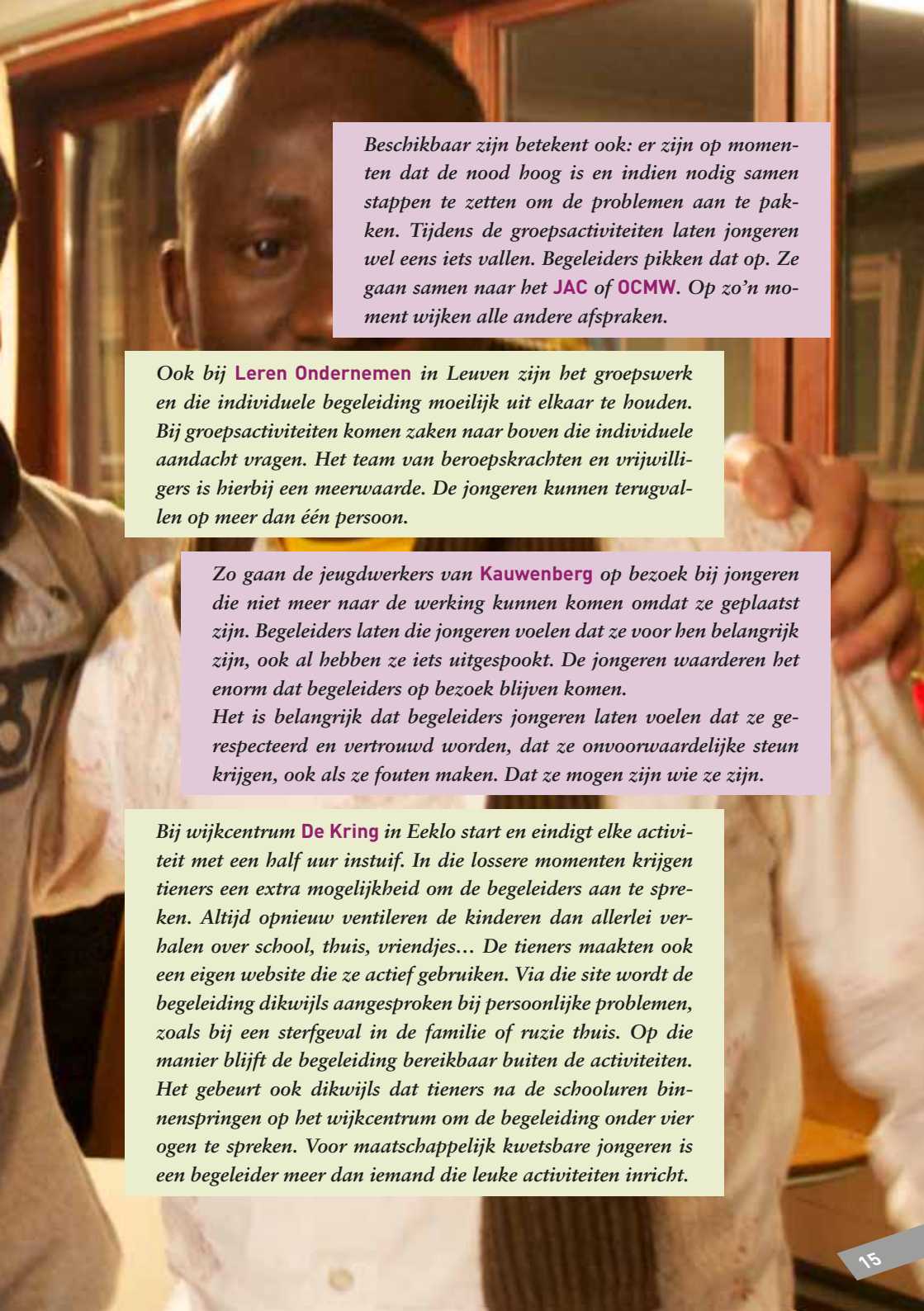
Stijn Suijs herinnert eraan dat jeugdwerkers niet de enige ankerfiguren zijn voor kinderen en jongeren. Hun ouders zijn de ankerfiguren bij uitstek. Of leerkrachten. Dat jeugdwerkers die rol moeten opnemen betekent dat die ankerfiguren in de onmiddellijke leefomgeving van kinderen en jongeren onvoldoende voor handen zijn. We mogen het debat over wat hiervoor nodig is niet onder de mat vegen.⁷

In 't Salon in Brugge probeert men die vertrouwensband op te bouwen door veel aanwezig en bereikbaar te zijn. Dit gebeurt in de eerste plaats in de instuif. Daar stelt men weinig eisen aan de jongeren. Op andere plaatsen worden ze vaak onmiddellijk geconfronteerd met tal van verwachtingen. Als ze er dan niet aan voldoen volgen er dikwijls sancties. 't Salon laat het initiatief aan de jongeren om zich al dan niet intenser te engageren. Zo staan ze niet onder druk om iets te presteren. Er is volop tijd om elkaar beter te leren kennen en het wederzijdse vertrouwen te laten groeien. Ook 't Salon kent een aantal huisregels zodat de werking niet in het honderd loopt.

De jeugdwerkers van Den Tube in Leuven willen die rol van ankerfiguren opnemen, eerder dan de zoveelste volwassene die meteen een oordeel en een oplossing klaar heeft. Daarvoor gaan ze samen op pad met de jongeren. Het investeren in leuke, ontspannende activiteiten en een huiselijke plek op maat van de jongeren werpt vruchten af. Zo staan niet de problemen van de jongere centraal, maar wel de relatie tussen de jongere en de jeugdwerker. Door bewust tijd te maken voor individuele, informele gesprekken werkt men aan een vertrouwensband die noodzakelijk is om een traject af te kunnen leggen met de jongeren.

Bij T'Hope in Roeselare vertrekt men van dezelfde basis: luisteren naar wat de jongeren te zeggen hebben. Dan volgt de rest bijna vanzelf want ze zitten vol ideeën waarop begeleiders kunnen inpikken. Men neemt de tijd die hiervoor nodig is. Luisteren is de eerste stap. Je hoopt als jeugdwerker een mandaat van de jongeren te krijgen. Pas dan is het mogelijk om hen een spiegel voor te houden, hen te confronteren met hun keuzes. Begeleiders beslissen niet in hun plaats maar wijzen wel op mogelijke gevolgen van hun daden, houdingen en beslissingen. Bij T'Hope krijgen ze de ruimte om hiermee te experimenteren. Thuis kan dat meestal niet omdat hun ouders zelf die (mentale) ruimte niet hebben.

*Beschikbaar zijn betekent ook: er zijn op momenten dat de nood hoog is en indien nodig samen stappen te zetten om de problemen aan te pakken. Tijdens de groepsactiviteiten laten jongeren wel eens iets vallen. Begeleiders pikken dat op. Ze gaan samen naar het **JAC** of **OCMW**. Op zo'n moment wijken alle andere afspraken.*

*Ook bij **Leren Ondernemen** in Leuven zijn het groepswerk en die individuele begeleiding moeilijk uit elkaar te houden. Bij groepsactiviteiten komen zaken naar boven die individuele aandacht vragen. Het team van beroepskrachten en vrijwilligers is hierbij een meerwaarde. De jongeren kunnen terugval- len op meer dan één persoon.*

*Zo gaan de jeugdwerkers van **Kauwenberg** op bezoek bij jongeren die niet meer naar de werking kunnen komen omdat ze geplaatst zijn. Begeleiders laten die jongeren voelen dat ze voor hen belangrijk zijn, ook al hebben ze iets uitgespookt. De jongeren waarderen het enorm dat begeleiders op bezoek blijven komen.*

Het is belangrijk dat begeleiders jongeren laten voelen dat ze ge- respecteerd en vertrouwd worden, dat ze onvoorwaardelijke steun krijgen, ook als ze fouten maken. Dat ze mogen zijn wie ze zijn.

*Bij wijkcentrum **De Kring** in Eeklo start en eindigt elke activi- teit met een half uur instuif. In die lossere momenten krijgen tieners een extra mogelijkheid om de begeleiders aan te spre- ken. Altijd opnieuw ventileren de kinderen dan allerlei ver- halen over school, thuis, vriendjes... De tieners maakten ook een eigen website die ze actief gebruiken. Via die site wordt de begeleiding dikwijls aangesproken bij persoonlijke problemen, zoals bij een sterfgeval in de familie of ruzie thuis. Op die manier blijft de begeleiding bereikbaar buiten de activiteiten. Het gebeurt ook dikwijls dat tieners na de schooluren bin- nenspringen op het wijkcentrum om de begeleiding onder vier ogen te spreken. Voor maatschappelijk kwetsbare jongeren is een begeleider meer dan iemand die leuke activiteiten inricht.*

*Dat de vertrouwensband belangrijk is bleek ook bij **Recht-Op** toen de jeugdwerkster die het initiatief had genomen voor de jongerenwerking, moest vertrekken omdat subsidies niet werden verlengd. Veel jongeren besloten niet meer te komen. Ze hadden iemand gevonden die ze vertrouwden maar die was plots weg. Ze hadden nog maar eens tevergeefs iemand vertrouwd. Sommige jongeren kwamen pas twee later opnieuw eens kijken hoe het er nu in de groep aan toe ging.*

*Bij het opbouwen van een vertrouwensrelatie is het belang van continuïteit en werken over verschillende jaren heen (en dus het belang van een structurele werking) niet te onderschatten. Continuïteit bij de begeleidingsploeg is essentieel. De jongeren hebben al snel het gevoel dat er niemand in hen gelooft. Als jongerenwerkers dan ook maar korte tijd blijven, versterkt dit hun gevoel dat ook zij hen laten vallen. In **den Tube** in Leuven hebben ze het voordeel dat ze kunnen terugvallen op de grotere buurtwerking, waarbij personeel en vrijwilligers worden ingezet om projecten te versterken, overgangen op te vangen en jongerenwerkers inhoudelijk en logistiek te ondersteunen. Kwetsende ervaringen hebben elkaar opgevolgd en het valt moeilijk om zich opnieuw aan iemand te hechten.*

*De jongerenwerking van het **PSC** is zoals de andere projecten een integrale werking. Individuele hulpverlening, groepswerking, netwerking en levensbeschouwelijke steun lopen door elkaar. Men leert jongeren vanuit verschillende hoeken kennen. De begeleiders zijn heel beschikbaar. De jongeren kunnen hen 's avonds en in het weekend altijd contacteren. Toch respecteren de jongeren de privacy van de begeleiders. Sommige jongeren kunnen voor het eerst in hun leven op iemand rekenen. Dat gevoel vinden ze zo fantastisch dat ze zich vastklampen. Dan proberen de begeleiders hen stap voor stap sterker te maken, hun draagkracht te vergroten en hun draaglast te verkleinen. Sommige jongeren hebben weinig of geen relaties met volwassenen. Of met kinderen. Ze hebben nood aan die contacten. PSC neemt soms andere volwassenen dan de begeleiders en kinderen mee op kamp om hieraan tegemoet te komen. De begeleiders voelen zich soms verschillende personen tegelijk: sociaal werker, broer, oom, enz.*

*Centrum **Kauwenberg** ervaart dat de leefwereld van de jongeren begeleiders verplicht om buiten de lijntjes van het jeugdwerk te kleuren. Men stoot voortdurend op welzijnsproblemen bij kinderen en jongeren. Zo kunnen begeleiders een kind met tandpijn niet gewoon naar huis sturen, als ze weten dat er thuis geen geld is voor de tandarts. Of als een ouder komt vertellen dat het gezin net op straat is gezet. Men kan dergelijke kwesties niet buiten de werking sluiten. Jeugdwerkers zijn geen hulpverleners, maar wat kunnen ze anders doen dan samen met mensen op zoek gaan naar een begin van een oplossing? Ze helpen contacten met hulpverleners die moeizaam verlopen herstellen.*

Een integrale benadering

Een persoon of een groep integraal benaderen, betekent die persoon als gehele persoon, in al zijn rollen, benaderen of een groep in alle facetten van zijn situatie. Kinderen of jongeren staan niet los van de sociale systemen waartoe zij behoren zoals het huishouden, de vriendengroep of de klas. Volgens de systeemtheorie kunnen we de delen van een systeem alleen in hun samenhang met het geheel begrijpen.⁸ Hetzelfde geldt voor kinderen en jongeren. We kunnen kinderen en jongeren, en de problemen waarmee ze worstelen pas begrijpen als we hun leefwereld en de rollen die ze daarin opnemen, leren kennen. In het gezin, bij vrienden, op school en in de jeugdwerking zelf.

“We kunnen kinderen en jongeren, en de problemen waarmee ze worstelen pas begrijpen als we hun leefwereld en de rollen die ze daarin opnemen, leren kennen. In het gezin, bij vrienden, op school en in de jeugdwerking zelf.”

Dat betekent dat we niet alleen werken met de kinderen en jongeren maar ook met hun omgeving. Tegelijk houdt dit in dat we werken met de ervaringen die kinderen en jongeren aanbrengen uit hun dagelijks leven. Het gaat om thema's uit verschillende levensdomeinen: school, werk vinden, verliefd zijn, thuis wonen of op eigen benen staan. Dat impliceert ook dat dit jeugdwerk met kinderen en jongeren bruggen moet slaan. Het mandaat van de jeugdwerker is in elk geval ruimer dan het organiseren van een vrijetijdsaanbod. Jeugdwerk is sociaal werk.

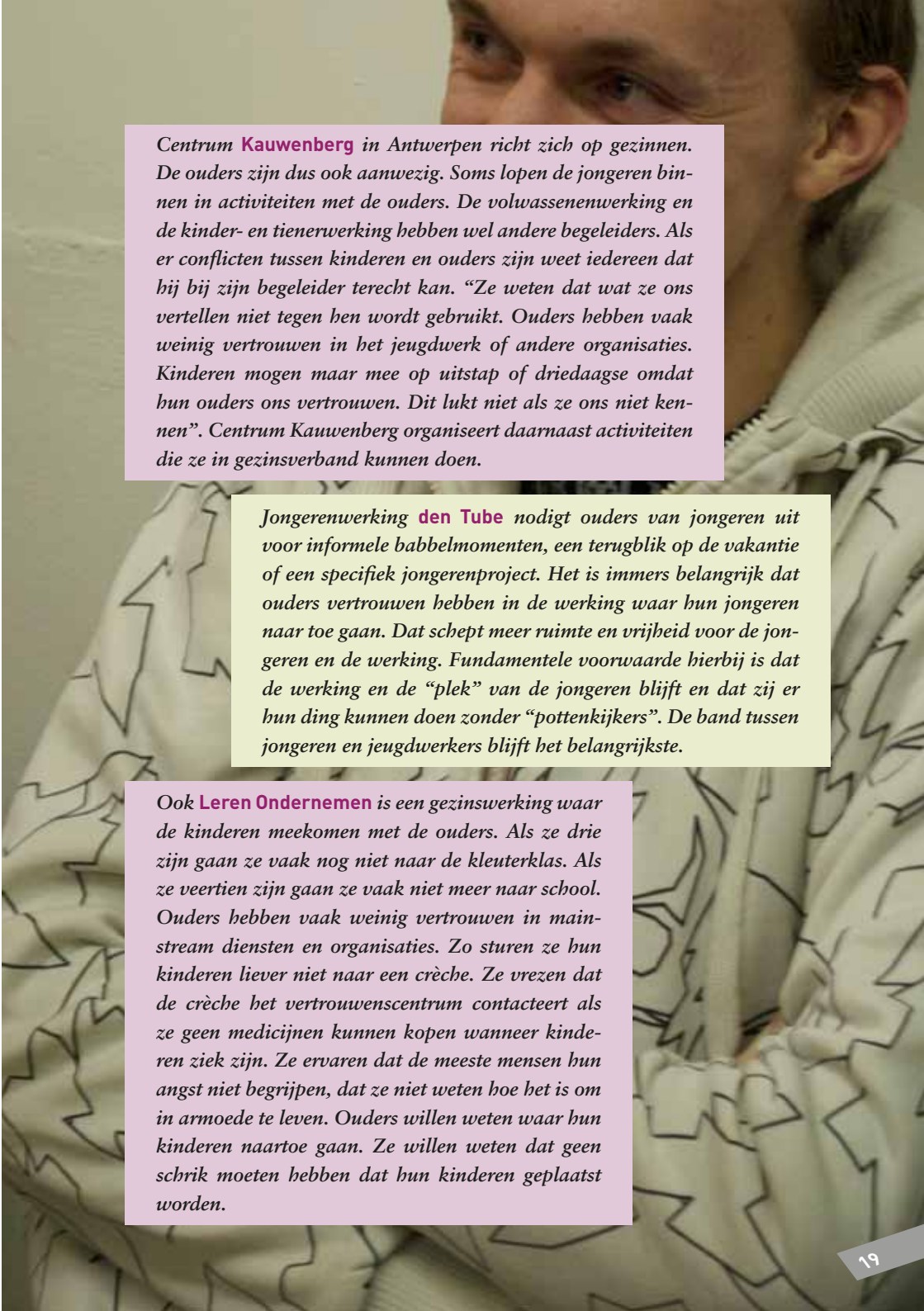
In het eerste hoofdstuk duiden we dat de meeste proeftuinprojecten ingebed zijn bij Verenigingen waar armen het woord nemen. Veel kinderen en jongeren vergezelden als kleuter of als kind hun ouders naar de volwassenenwerking van de verenigingen. De jeugdwerking en de volwassenenwerking vinden bovendien meestal plaats in hetzelfde gebouw. Werken met ouders houdt niet alleen verband met die fysieke nabijheid maar ook met emotionele aspecten.

Mensen die gekwetst zijn in hun jeugd of als ouder geven niet zonder meer iedereen het vertrouwen om met hun kinderen te werken. Zij willen hun kinderen en zichzelf behoeden voor kwetsing. Vergeten we ook niet dat zeer veel kinderen en ouders al een kwetsende ervaring hebben met het fenomeen van plaatsing. Jeugdwerkers hebben het vertrouwen van ouders nodig om met hun kinderen en jongeren te mogen werken.

Maar heel dikwijls is ook de relatie tussen kinderen of jongeren en hun ouders vaak kwetsbaar en vol onzekerheid. De hechtingsproblematiek⁹ grijpt diep in op relaties tussen ouders en kinderen. Tezelfdertijd is de onderlinge loyaliteit zeer groot. Jeugdwerkers moeten deze situaties leren respecteren.

Dat vertrouwen verdienen en dat respect tonen gebeurt in het aangaan van een relatie. Zowel met de kinderen en jongeren als met hun ouders. Op basis daarvan kunnen jeugdwerkers, soms samen met de begeleiders van de ouders, veel bespreekbaar maken. Dat betekent niet dat jeugdwerkers hulpverleners of opvoedingsondersteuners zijn of willen worden. Daarvoor zijn wel andere diensten. Maar evenmin is het altijd duidelijk waar sociaal-cultureel werk eindigt en hulpverlening begint.

Belangrijk is dat jeugdwerkers inzicht opbouwen in de leefwereld van kinderen en jongeren in armoede en ook werken met hun omgeving, in een vertrouwensrelatie met hun ouders. Dat vraagt een integrale benadering. De inbedding bij een vereniging die ook met de ouders werkt, vergemakkelijkt en intensifieert dit bij de proeftuinprojecten.

*Centrum **Kauwenberg** in Antwerpen richt zich op gezinnen. De ouders zijn dus ook aanwezig. Soms lopen de jongeren binnen in activiteiten met de ouders. De volwassenenwerking en de kinder- en tienerwerking hebben wel andere begeleiders. Als er conflicten tussen kinderen en ouders zijn weet iedereen dat hij bij zijn begeleider terecht kan. “Ze weten dat wat ze ons vertellen niet tegen hen wordt gebruikt. Ouders hebben vaak weinig vertrouwen in het jeugdwerk of andere organisaties. Kinderen mogen maar mee op uitstap of driedaagse omdat hun ouders ons vertrouwen. Dit lukt niet als ze ons niet kennen”. Centrum Kauwenberg organiseert daarnaast activiteiten die ze in gezinsverband kunnen doen.*

*Jongerenwerking **den Tube** nodigt ouders van jongeren uit voor informele babbelmomenten, een terugblik op de vakantie of een specifiek jongerenproject. Het is immers belangrijk dat ouders vertrouwen hebben in de werking waar hun jongeren naar toe gaan. Dat schept meer ruimte en vrijheid voor de jongeren en de werking. Fundamentele voorwaarde hierbij is dat de werking en de “plek” van de jongeren blijft en dat zij er hun ding kunnen doen zonder “pottenkijkers”. De band tussen jongeren en jeugdwerkers blijft het belangrijkste.*

*Ook **Leren Ondernemen** is een gezinswerking waar de kinderen meekomen met de ouders. Als ze drie zijn gaan ze vaak nog niet naar de kleuterklas. Als ze veertien zijn gaan ze vaak niet meer naar school. Ouders hebben vaak weinig vertrouwen in mainstream diensten en organisaties. Zo sturen ze hun kinderen liever niet naar een crèche. Ze vrezen dat de crèche het vertrouwenscentrum contacteert als ze geen medicijnen kunnen kopen wanneer kinderen ziek zijn. Ze ervaren dat de meeste mensen hun angst niet begrijpen, dat ze niet weten hoe het is om in armoede te leven. Ouders willen weten waar hun kinderen naartoe gaan. Ze willen weten dat geen schrik moeten hebben dat hun kinderen geplaatst worden.*

Bij **T'Hope** maakt men voor iedere activiteit een uitnodiging. Vrijwilligers gaan met die uitnodigingen bij de ouders langs. Dat biedt de mogelijkheid om even met hen aan tafel te zitten, een potje koffie te drinken en te luisteren. Zo leren ze de gezinscontext begrijpen. De kinderen zien wel dat er iemand van T'Hope thuis langs komt, maar de ouders zijn niet aanwezig bij de activiteiten. De werking is hun plek. T'Hope organiseert, naast de jeugdwerking ook gezinsactiviteiten. Op die momenten blijven de ouders verantwoordelijk voor hun kinderen. Begeleiders komen op die momenten niet tussen. Ze maken altijd duidelijk wanneer ze die rol al dan niet opnemen. T'Hope bereikt ook jongeren die verblijven in de bijzondere jeugdzorg. Hun ouders worden niet bereikt maar men werkt nauw samen met de leefgroepbegeleiders.

Leren Ondernemen betreft de ouders geregeld bij activiteiten met de kinderen en jongeren. Soms komen uit de ouderwerking resultaten waar de jongerenwerking mee verder gaat en omgekeerd. Zo maakten de kinderen tekeningen van monsters waarvan de ouders levensgrote poppen maakten, waarmee de kinderen dan weer verder werkten. Er is een constante wisselwerking.

Veel ouders van jongeren bij **Recht-Op** komen naar de volwassenenwerking. De begeleiders van de jongerenwerking kennen de ouders. Dat verlaagt de drempel voor een huisbezoek. Een evenwicht is belangrijk. De ouders hebben hun werking in hetzelfde gebouw, maar de jongeren willen een eigen plek in een ander lokaal dan de ouders. Bij conflicten proberen de begeleiders de band met zowel de jongeren als de ouders te behouden. Ze zoeken naar oplossingen vanuit het perspectief van het hele gezin.

Ook wijkcentrum **De Kring** in Eeklo bouwt niet alleen een vertrouwensband met de kinderen en de tieners, maar ook met de ouders die geregeld over de vloer komen. De Kring organiseert immers ook vrijetijdsactiviteiten en werkgroepen voor volwassenen. Sommige ouders gaan zelf aan de slag als vrijwilliger binnen het wijkcentrum. Die ouders introduceren op hun beurt hun kinderen in de kinder- of tienerwerking van het voor hen vertrouwde wijkcentrum. Geregeld organiseert men gezamenlijke activiteiten waarbij uitwisseling tussen tieners en ouders mogelijk is.

Een gelijkaardige integrale benadering hanteert ook **den Tube**. De jongerenwerking is een deelwerking van Buurtwerk 't Lampeke, een geïntegreerde gezins- en opvoedingsplek voor de gezinnen in de buurt (van baby tot volwassene). De ouders komen ook in de buurtwerking voor zichzelf en om andere mensen te ontmoeten, nemen deel aan praat-, thema- en beleidsgroepen en aan “overkoepelende” activiteiten, zoals het buurtfeest, spel zonder grenzen of de kerstmarkt. Dat heeft een sterke meerwaarde. 't Lampeke werkt met de hele context van de jongere. Men werkt hard aan een duurzame band met de ouders, met de andere leden van het gezin, met de school, enz.

Een veilige plek

Inzicht hebben in de leefwereld is een voorwaarde maar geen garantie voor goed handelen. Even belangrijk is hoe we ermee omgaan. Het aangaan van relaties en het opbouwen van vertrouwen mag niet leiden tot afhankelijkheid. Empowerment vertrekt van de autonomie van mensen. Dit betekent dat we aanvaarden dat mensen anders zijn, dat we niet alles van elkaar begrijpen, dat we bereid zijn andere mensen anders te benaderen dan onszelf, dat we verschillende referentiekaders zien.¹⁰ Kinderen en jongeren in armoede noemen zichzelf meestal niet arm of maatschappelijk kwetsbaar. Ze ervaren wel dat ze er niet bijhoren. Ze krijgen geen toegang tot diensten en voordelen in verschillende levensdomeinen. Ze leven met een gevoel van uitgesloten te zijn. Zo voelen jongeren de frustratie van niet te kunnen fuiven met vrienden of van niet voldoende aan hun trekken te kunnen komen op school. Vaak zijn zij het buitenbeentje. Zij voldoen niet aan de mainstream verwachtingen. Het is voor hen bijzonder stresserend om te proberen zich aan te passen. Deze kinderen en jongeren ervaren dat mensen hen dikwijls laten vallen uit onbegrip, waardoor ze hen op hun beurt gaan wantrouwen en zich afkeren.

“Kinderen en jongeren moeten de jeugdwerking kunnen ervaren als een plek waar ze zichzelf mogen zijn, waar ze niet onder druk staan om zich te conformeren aan mainstream verwachtingen. Ze moeten de jeugdwerking kunnen ervaren als een veilige haven waar ze geborgenheid, herkenbaarheid en rust vinden”

Iedereen wil zich veilig voelen. Kinderen en jongeren in armoede hebben in het bijzonder nood hieraan omwille van de persoonlijke en maatschappelijke onveiligheid en onzekerheid die zij ervaren. We noemden al de vertrouwensrelatie tussen het kind of de jongere en de jeugdwerker als bouwsteen. Jeugdwerk is in de eerste plaats groepswerk. Tegemoet komen aan de behoefte aan veiligheid vertaalt zich behalve in de basishouding van de jeugdwerker ook in de setting van de jeugdwerking.

Kinderen en jongeren moeten de jeugdwerking kunnen ervaren als een plek waar ze zichzelf mogen zijn, waar ze niet onder druk staan om zich te conformeren aan mainstream verwachtingen. Ze moeten de jeugdwerking kunnen ervaren als een veilige haven waar ze geborgenheid, herkenbaarheid en rust vinden. Dit is allesbehalve het organiseren van sociaal isolement of het terugtrekken op een eiland. We herinneren in dit verband aan het begrip autonomie dat we hierboven aanhaalden. Het is een vertrekpunt van versterkingsprocessen van mensen, een basis voor het slaan van bruggen.

Onder lotgenoten zijn, draagt in belangrijke mate bij tot die veilige plek. Dit neemt niet weg dat intermenselijke relaties en groepsdynamische processen een rol spelen zoals in elke groep. Ook als minder positief ervaren relaties en processen. Wie misgunt een ander een stuk speelgoed? Of het leiderschap? Wie pikt wiens liefde in? Is er plaats voor een nieuwkomer? De jeugdwerkers proberen de kinderen en jongeren te ondersteunen om hiermee om te gaan, om met elkaar relaties aan te gaan, om dit bespreekbaar te maken.

Voor veel jongeren is **den Tube** een zeer belangrijke of soms de enige plek waar ze er wel bijhoren, waar ze mogen zijn wie ze zijn zonder daarop te worden afgerekend. Het is hun plek. Het hebben van die eigen plek biedt de noodzakelijke veiligheid die alle jongeren nodig hebben. Het werken aan een goede sfeer, zich thuis kunnen voelen én een gevoel van samen-horigheid (samen met de jongeren) is dan ook een permanente opdracht. Conflicten worden snel aangepakt, opgelost en achter zich gelaten. Men biedt altijd een uitweg zodat jongeren altijd opnieuw kansen krijgen. Men werkt in kleine groepen en in grote groep, en individueel. Het aanbod van activiteiten is zeer divers en speelt in op wat de jongeren nodig hebben: met enkele vrienden samen aan de computer, een jongere werkt aan zijn fiets, met zijn allen samen op uitstap, een project waarbij een klein bootje wordt opgeknapt, of gewoon wat hangen en niks doen.

Leren Ondernemen is een plaats waar de jongeren altijd welkom zijn. Waar ze zichzelf kunnen zijn en waar ze ook wel es ambetant kunnen zijn. Waar hun vrienden en hun ouders komen. Waar ze altijd iemand vinden, ook na school, in weekends of vakanties. Iemand bij wie ze terecht kunnen, bij wie ze zich goed genoeg voelen om er van alles aan te vertellen dat hen van het hart moet. Als ze iets uitsteken, zoals drug- of alcoholmisbruik, worden maatregelen genomen maar ze zijn altijd opnieuw welkom. Er vinden gestructureerde activiteiten plaats en niet-gestructureerde. Leren Ondernemen kiest daarbij voor spelen en methodieken die de groep versterken, nooit voor concurrentiespelen.

Wijkcentrum **de Kring** in Eeklo introduceerde een aantal duidelijke regels en een vaste structuur in het activiteitenaanbod van de tienerwerking. Dankzij dit houvast ervaren de tieners de werking als een veilige plek. Vaak vinden jongeren die elders buiten gepest werden, hier wel een plaats.

Ook voor de jongeren van **Recht-Op** is die veilige plek belangrijk. De jongeren voelen zich vaak uitgesloten. In de hele maatschappij. Voor sommige mensen lijkt die veilige plek een paradox. Voor de jongeren is de werking hun uitvalsbasis waar ze altijd kunnen op terugvallen. Participeren is even goed een plaats vinden waar ze zich thuis voelen. Dit is belangrijk om het andere te kunnen verkennen. Recht-Op houdt jongeren zeker niet tegen om bij andere verenigingen aan te sluiten. Integendeel. De begeleiders proberen hen te ondersteunen. Door op hun maat en op hun tempo linken te leggen.

T'Hope organiseert soms een activiteit met andere jeugdwerkingen uit Roeselare (scouts of KSJ) volgens de regels en de manier van werken van die verenigingen. Die activiteiten kunnen, naast ontspanning, een spiegel bieden voor de kinderen en jongeren. Ze leren andere manieren kennen van spelen of met elkaar omgaan. Het roept ook een heleboel vragen bij hen op. Het is confronterend. “We wachten soms een half jaar vooraleer we dit opnieuw organiseren. Dit lukt niet als ze geen vertrouwen hebben in T'Hope.”

Leren Ondernemen vertrekt van wat de gasten goed kunnen, van hun sterktes. Ook dit maakt deel uit van die veilige plek. Bij uitwisseling met andere groepen vertrekt men van het niet kunnen van beiden. Zo vermijdt men dat de jongeren altijd iets op een ander moeten leren. Het uitgangspunt dat beiden er niks van kennen is vruchtbaarder. Zo weten scouts even veel of even weinig over performances als de jongeren van Leren Ondernemen. Dat biedt kansen op echte uitwisseling. Als men daarentegen naar de scouts gaat om te leren sjoeren dan is de verhouding ongelijk. “Die scouts hebben hun expertise om het onze gasten te leren en dan is de verhouding al meteen ongelijk. Dat moet je vermijden, uitwisselingen moeten vertrekken vanuit gelijkwaardigheid”.

Zich thuis voelen

Kinderen en jongeren hebben behoefte aan een veilige plek: een plaats waar ze zich kunnen organiseren rond een stuk van hun identiteit dat zij op een bepaald moment belangrijk vinden. Alle kinderen en jongeren hebben recht op een jeugdwerking waar zij zich welkom en thuis voelen. Elk aanbod, elke jeugdwerking is gericht op een bepaalde doelgroep, sluit impliciet of expliciet aan bij noden en behoeften van die bepaalde doelgroep.

Dat raakt aan een kerndiscussie in het jeugdwerk. Van werkingen met kinderen en jongeren in armoede of met andere maatschappelijk kwetsbare groepen verwacht men vaak dat zij die kinderen en jongeren toeleiden naar de jeugdbeweging of naar een mainstream jeugdhuis. Maar, zoals recent onderzoek bevestigt¹¹, dat zijn werkingen die nagenoeg uitsluitend kinderen en jongeren uit de middenklasse aanspreken. Die werkingen zijn ook (meestal impliciet) op die groepen gericht, en daar is ook niets mis mee.

“Alle kinderen en jongeren hebben recht op een jeugdwerking waar zij zich welkom en thuis voelen. Elk aanbod, elke jeugdwerking is gericht op een bepaalde doelgroep, sluit impliciet of expliciet aan bij noden en behoeften van die bepaalde doelgroep.”

Uiteraard moet alle jeugdwerk open staan voor iedereen. Jeugdbewegingen en andere initiatieven spannen zich in om hun toegankelijkheid te verhogen. Maar eenvoudigweg “toeleiden” is onmogelijk. De diversiteit aan situaties waarin jongeren opgroeien is te groot.

Het is een oude discussie. Precies 100 jaar terug vroeg de Chief Scout of the World, Baden-Powell, aan de Lakense priester Jozef Cardijn om verbondscommissaris van scouting te worden voor België. Cardijn vond dat een gek idee. “Weet gij dan niet dat jonge arbeiders en arbeidsters problemen en noden hebben, die hun gans eigen zijn?”, vroeg hij. Baden-Powell wist het niet: “Ik ken het arbeidsmidden niet, ik ken alleen maar jonge mensen en ik wil wilskrachtige mannen vormen”. Dat wilde Cardijn natuurlijk ook, daarom stichtte hij de KAJ (Katholieke ArbeidersJeugd). Een beweging die, net als scouting, al snel de wereld veroverde. Die korte woordenwisseling illustreert de centrale discussie, die het jeugdwerk overstijgt: plaats en we de methode centraal of vertrekken we vanuit de doelgroep?¹²

De jeugdbewegingsmethode – die men intussen “traditioneel” of zelfs “klassiek” noemt – houdt ook rekening met de leefwereld van kinderen en jongeren. Maar een methode is niet eindeloos rekbaar. Er zijn ontelbaar veel jeugdigen die een schat aan ervaringen opdoen in de jeugdbeweging, die er hun leefwereld verruimen en hun kijk op de wereld vormen. Maar ernaar streven dat iedereen die kans krijgt bij de jeugdbeweging is te veel gedacht vanuit de methode en houdt te weinig rekening met de doelgroep. Geen enkele werking kan zo flexibel zijn dat ze aansluit bij die grote diversiteit aan leefwerelden van kinderen en jongeren.

Dat had Cardijn goed gezien. Toch werden hij en anderen altijd opnieuw gevraagd om wat meer aan scouting te doen. “Het is de methode die de beste resultaten geeft.” Tegelijkertijd zag zelfs Maurits Van Haegendoren, die wel verbondscmissaris werd van de scouts, dat het kopiëren van de scoutsmethode niet tegemoet kwam aan het streven naar jeugdwerk voor allen: “In de padvinderstuin werd er veel grasduind in de richting van meer actief jeugdwerk. Deze verruiming, die tot gelijkaardigheid geleid heeft, heeft als keerzijde van de medaille, geschaad aan de verscheidenheid en dus aan de greep op de massa.”¹³

“Waarom is het zo moeilijk om het jeugdwerklandschap te zien als een mozaïek, met een divers aanbod naar verschillende groepen? Waarom is het nodig om altijd opnieuw aan kinderen en jongeren in armoede de hefbomen te ontzeggen die ze kunnen vinden in de vrije tijd?”

Intussen zijn we weer een halve eeuw verder. De diversiteit in onze samenleving is snel toegenomen. De armoede jammer genoeg ook. Op meerdere plaatsen in Vlaanderen ontstaan er laagdrempelige initiatieven die zich richten op kinderen en jongeren in armoede. En nog altijd stelt men de vraag naar toeleiding.

Waarom is het zo moeilijk om het jeugdwerklandschap te zien als een mozaïek, met een divers aanbod naar verschillende groepen? Waarom is het nodig om altijd opnieuw aan kinderen en jongeren in armoede de hefbomen te ontzeggen die ze kunnen vinden in de vrije tijd?

Het is best wel nodig om jeugdbewegingen en andere mainstream jeugdwerkvormen te ondersteunen. Daarnaast zijn er initiatieven nodig die zich richten op kinderen en jongeren voor wie dat aanbod minder aansluit bij hun leefwereld. Dat ontslaat jeugdleiders niet van hun taak om alert te blijven en de toegankelijkheid van hun aanbod te bevragen. Dat de jeugdbeweging ondanks alle drempels toch nog wat

kinderen en jongeren in armoede bereikt, pleit voor de inzet van de leiding. Maar zoals ze zelf terecht aangeven zijn er grenzen aan de draagkracht van een beweging die draait op de inzet van hoofdzakelijk jonge vrijwilligers.¹³

We moeten de illusie laten varen dat jeugdbewegingen een veilige haven kunnen zijn voor alle kinderen en jongeren ongeacht de situatie waarin ze opgroeien. Iedereen heeft recht op een jeugdwerking waar hij zich welkom voelt, erbij hoort en gewaardeerd wordt. Ook kinderen en jongeren die opgroeien in armoede zoeken een plaats waar ze ervaringen kunnen uitwisselen tussen lotgenoten, weg van de druk om zich te conformeren aan de eisen van de mainstream omgeving.

Jeugdwerk is een belangrijk onderdeel van ons sociale weefsel en enige diversiteit in dat sociale weefsel is noodzakelijk. Jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede is waardevol op zich. Het hoeft de kinderen en jongeren die het bereikt niet toe te leiden naar het mainstream jeugdwerk. Dat sociale weefsel biedt werkingen met maatschappelijke kwetsbare jeugd en het zogenaamde reguliere jeugdwerk volop uitdagingen en kansen om samen te werken en elkaar te ondersteunen elkaar. Maar zonder veilige havens is het onmogelijk om bruggen te slaan.

Kinderen en jongeren een stem geven: bruggen slaan en een signaalfunctie opnemen

Kinderen en jongeren die opgroeien in armoede een stem geven? Uiteraard hebben ze een stem en ze participeren hoe dan ook aan de maatschappij. Of het nu gaat om boodschappen doen voor een bejaarde buur of om sneeuwballen gooien naar een lijnbus. Participatie is een uitgangspunt. Toch beluisteren of zien wij hen onvoldoende. Vele keuzemogelijkheden en veel vormen van participatie aan de samenleving blijven voor hen ontoegankelijk. De proeftuinprojecten hebben gemeen dat ze met kinderen en jongeren zoeken hoe zij hun stem kunnen laten horen, hoe zij zich kunnen laten zien.

Kinderen en jongeren werken daartoe aan projecten rond thema's die zij belangrijk vinden. Zo tonen ze anderen hoe zij de wereld rond hen ervaren. Die anderen kunnen hun ouders, buurt of vrienden zijn maar even goed een sociaal consulent, de schooldirectie of de schepen van jeugd. Projecten gaan dan ook zowel over persoonlijke thema's zoals pesten op school of hun thuissituatie, als over sociale grondrechten waarvan ze vaak verstoken blijven. Zoals het recht op werk of op kwaliteitsvolle, betaalbare huisvesting. Vanuit hun beleving doen ze ook aanbevelingen over het tegengaan van armoede. De kinderen en jongeren bepalen mee de inhoud, de werkwijze en het ritme van die projecten.

Toonmomenten, aanbevelingen formuleren of getuigen over hun ervaringen. Behalve iets creëren betekent projectwerking ook het slaan van bruggen. Enerzijds naar het mainstream jeugdwerk. Niet om toe te leiden, wel om samen te werken wanneer mogelijk. Anderzijds naar andere diensten en organisaties in levensdomeinen die voor kinderen en jongeren belangrijk zijn, zoals het onderwijs, het welzijnswerk of de wereld van de arbeid. Die actieve opstelling naar de buitenwereld is nodig. Werkingen met kinderen en jongeren in armoede zijn geen eilanden. Werken aan de persoonlijke en collectieve emancipatie en maatschappelijke participatie van kinderen en jongeren is onmogelijk zonder bruggen te slaan. Door iets te creëren en dit te tonen krijgen kinderen en jongeren erkenning en waardering voor hun sterktes, en daardoor meer zelfvertrouwen.

“Het opnemen van een signaalfunctie is meer dan bruggen slaan naar het mainstream aanbod. Signaleren en het beleid beïnvloeden vraagt een gedegen structurele aanpak op basis van een doelmatig verwerven van kennis en inzicht in bepaalde fenomenen.”

Deze manier van werken sluit aan bij het empowerment paradigma. Dat denk- en handelingskader biedt een basis om krachtgerichte methodieken te ontwikkelen. Het gaat erom individuen en groepen te versterken zodat ze greep krijgen op hun situatie en omgeving. Dit gebeurt door mensen controle te laten verwerven, hun kritisch bewustzijn aan te scherpen en hen te stimuleren om te participeren. “Centraal staat een krachtgerichte visie die het versterken en verbinden van onder meer personen, groepen, buurten en organisaties beoogt,” schrijft Tine Van Regenmortel.¹⁴ Dit krachtenperspectief gaat uit van de sterktes van mensen zelf en hun omgeving. Ook de jeugdwerker biedt kinderen en jongeren kansen om die krachten en krachtbronnen te ontdekken en gebruiken. Dit veronderstelt outreachend werken o.m. met mensen in de omgeving van kinderen en jongeren. En dat benadrukt opnieuw het belang van de integrale benadering.

Die stem geven of bruggen slaan is onmogelijk zonder vertrouwensrelatie tussen kinderen of jongeren en de jeugdwerker. Of als kinderen en jongeren de jeugdwerking niet als een veilige haven ervaren. Kinderen en jongeren voelen zich gerespecteerd. Ze ervaren dat de jeugdwerker hen serieus neemt. Ze kunnen hun verhaal bij hem kwijt. Behalve luisteren probeert hij hen een klankbord te bieden. Hij helpt hen stil te staan bij wat ze vertellen, daarin hun eigenwaarde te ontdekken en zichzelf te zien vanuit het perspectief van anderen. Hij ondersteunt hen terwijl ze hun identiteit

proberen vorm te geven. Of om zelf keuzes te maken over hoe ze hun leven willen invullen. Of om een beroep te kunnen doen op maatschappelijke diensten en goederen die hiervoor nodig zijn. Allemaal thema's die de projecten kleuren.

Belangrijk is dat jeugdwerkers zich bewust zijn van mogelijke valkuilen. Zo hebben jeugdwerkers doorgaans meer keuzemogelijkheden en zijn ze verbaal sterker dan kinderen en jongeren die opgroeien in armoede. Beproefde methodes bij volwassenen of bij mainstream groepen zoals de dialoogmethode, groepsgesprekken of vragenrondes werken meestal niet. Bij elkaar zijn en samen activiteiten doen maakt meer los.

Deze aanpak vereist flexibiliteit. Sociale werkers leerden activiteiten programmeren. Maar in deze werkingen weten begeleiders nooit vooraf welke gevoelens of reacties een activiteit kan losweken. Jeugdwerkers moeten programma's op tijd kunnen en durven loslaten. Hiervoor is durf en vakkennis nodig. Een programma blijft belangrijk: improviseren is alleen mogelijk als je de muziek en de techniek beheerst.

Het opnemen van een signaalfunctie is meer dan bruggen slaan naar het mainstream aanbod. Signaleren en het beleid beïnvloeden vraagt een gedegen structurele aanpak op basis van een doelmatig verwerven van kennis en inzicht in bepaalde fenomenen. Uit de ervaring van de verenigingen waar armen het woord nemen, weten we dat het tijd kost om dit op te bouwen en uit te werken. Tijd voor het bespreekbaar maken van ervaring met de deelnemers aan de werking, tijd om te werken aan de opbouw van een strategie, tijd om de mondigheid van de jongeren te versterken. Alle werkingen met kinderen en jongeren werken in dat perspectief. Voor een evaluatie van het opnemen van de signaalfunctie is het nog te vroeg. Bij verscheidene gelegenheden, zoals bij de Europese conferentie over kinderarmoede in Marche-en-Famenne (september 2010), is alvast gebleken dat ook jongeren met armoede-ervaring best wel in staat zijn om het woord te nemen in de media.

T'Hope werkt soms samen met andere verenigingen, zoals met BVLO voor een sportdag. Dan zitten de begeleiders van beide verenigingen samen om te bespreken hoe de kinderen en jongeren van T'Hope kunnen deelnemen. “We proberen die activiteit te organiseren zodat ze voor iedereen toegankelijk is. Dat vraagt veel tijd voor overleg. Het uiteindelijke doel daarvan is niet om de kinderen en jongeren toe te leiden naar die verenigingen. Wel dat ze andere kinderen en jongeren, maar vooral andere vormen van vrijetijdsinvulling leren kennen. Maken ze de keuze om daar dan uiteindelijk toch op in te tekenen, dan is dat voor hen zeer leuke beslissing en hopen we dat ze daar dan hun capaciteiten verder kunnen ontplooiën.”

Ook vindt T'Hope het belangrijk dat mensen met en zonder armoede-ervaring elkaars leefwereld leren kennen. De vrijwilligers die de activiteiten voor de kinderen organiseren zijn zowel jongeren die opgroeien in armoede als jongeren die niet die ervaring hebben. “Zo hopen we dat ze elkaars situatie leren kennen, de leuke en moeilijke momenten inclusief en leren ze begrip opbrengen voor elkaar.”

Ook de jongerenwerking van het **PSC** vindt het belangrijk dat de jongeren andere jongeren leren kennen, en dat ze gebruik kunnen maken van het aanbod van andere diensten en organisaties. De begeleiders bouwden intussen een netwerk op met een vijftigtal organisaties. Ze sturen jongeren niet zo maar door, maar ze werken op maat. Ze gaan met de jongeren op stap.

Bij de tienerwerking van wijkcentrum **De Kring** in Eeklo loopt elk werkjaar een thematisch project. De tieners krijgen de kans zich te uiten over allerlei thema's die zij belangrijk vinden. Dat gebeurt op hun maat, via rollenspelen, toneel, interviews, sketches, rap nummers, collage- en stripverhalenmuur... Vorig werkjaar werd het geheel verwerkt in een zelfgemaakte reportage die een goed beeld geeft over de leefwereld van de tieners. Daarnaast stimuleert de begeleiding tieners ook om stappen te zetten naar het mainstream vrijetijdsaanbod en jeugdwerk. De Kring begeleidt de jongeren bij het aanvragen en het gebruik van de Kom Uit Pas, waardoor ze tegen sociale tarieven kunnen deelnemen aan het mainstream vrijetijdsaanbod.

Centrum **Kauwenberg** startte het project “wederzijdse participatie”. Het idee erachter is dat niet alleen de kinderen en jongeren naar andere verenigingen kunnen gaan maar ook dat die verenigingen naar hen kunnen komen. Zo werkten mensen uit het mainstream jeugdwerk, sport- en cultuurverenigingen mee in Centrum Kauwenberg. Ze kunnen ervaren wat nodig is om te werken met kinderen en jongeren in armoede. Centrum Kauwenberg stelde vast dat andere verenigingen vaak die stap pas zetten als ze nieuwe leden nodig hebben. Maar de bedoeling is dat mensen nadenken hoe ze hun werking kunnen aanpassen. Dat lukt niet als niet alle geledingen tegelijkertijd erachter staan en meewerken. Niet alleen de vrijwilligers maar ook het middenkader en de directie van een organisatie. Zo wilde een ondersteuner van een jeugdbeweging een lokale groep motiveren om zich meer te richten naar kinderen die opgroeien in armoede. Maar de groepsleiding vond dat ze al genoeg leden hadden. Of een vrijwilligersploeg van een jeugddienst wou ervoor gaan maar de directie vond dit niet nodig. Als kinderen en jongeren de stap zetten naar een andere vereniging is opvolging noodzakelijk. Het gaat soms om kleine zaken. Zo had een gezin vier kinderen bij de scouts. De scoutsgroep ging op kamp, maar de kinderen van het gezin hadden geen slaapzakken. Dergelijke kwesties vallen te regelen maar ouders vinden het lastig om hiernaar te vragen. Ze willen ook niet “onderdoen” voor anderen. Dus liever geen tweedehands uniform. Daarnaast vergeet men vaak om te vragen naar de mening van de kinderen en jongeren zelf. Niet iedereen gaat graag naar de jeugdbeweging. De resultaten zijn beperkt maar de inspanning is de moeite waard voor de kinderen en jongeren die het plezier vinden. Aansluiten bij een jeugdbeweging of deelnemen aan “zinvolle vrijetijdsbesteding” wordt dikwijls ook de inzet van thuisbegeleiding het optreden van een comité bijzondere jeugdzorg. Dat geeft het jeugdwerk wel een hele nare bijmaak.

Ook **Leren Ondernemen** laat kinderen en jongeren experimenteren. Zo vragen jongeren vaak hoe en waar ze vakantiewerk kunnen vinden. Bepalen wat ze willen doen, wat ze goed kunnen is moeilijker dan het lijkt. Hen dit gewoon vragen lukt niet. Ze kunnen dat moeilijk verwoorden. Daarom zet Leren Ondernemen met de jongeren experimenten op. Om te zien wat ze graag doen en waar ze goed in zijn. Leren Ondernemen probeert daarbij schijnbare vanzelfsprekendheden te doorbreken. Zo kiezen veel meisjes ervoor om kapster te worden terwijl ze ook andere talenten hebben. Daarna organiseren ze een moment waar ze kunnen laten zien wat ze gedaan hebben. Dat is een moment waarop ze zich presenteren. Voor hen is het belangrijk dat ze kunnen laten zien wat ze kunnen.

De jongeren van **Recht-Op** volgen de jeugdraden in Antwerpen. Ze willen meedoen en de jeugdraad sensibiliseren. Ze proberen niet alleen de agenda te beïnvloeden maar ook de manier van discussiëren. Ze brachten hun ideeën in over o.m. Antwerpen Europese Jongerenhoofdstad: ze vroegen aandacht voor het thema wonen. De jeugdraad trok grote ogen want dat is “geen jeugdwerkthema”. Toch houdt dit de jongeren bezig. Als ze achttien zijn willen ze vaak thuis weg maar dat lukt niet zomaar. Ze moeten de huur kunnen betalen en de huisbaas moet hen aanvaarden. De jongeren maakten hierover een nota en stelden die voor aan o.m. de schepen van Jeugd tijdens hun opendeurdag. Één van de jongeren sprak hier ook over op het open forum van de Kinderrechtencoalitie. Dat die jongere dit verhaal vertelde en aanbevelingen formuleerde maakte indruk op de deelnemers. Het is belangrijk dat de werking jongeren een forum geeft en dat de begeleiders hen daarin steunen.

Vanuit de veiligheid die de jongerenwerking biedt, treden de jongeren van **Den Tube** ook naar buiten. De werking zoekt bewust de ontmoeting met anderen en de verbinding met de buurt (de maatschappij) op: koken in het buurthuis met andere buurtbewoners, op kamp gaan tussen andere jeugdbewegingen of deelnemen aan een Europese jongerenconferentie van Eurochild. Den Tube stond altijd sterk in een heel breed netwerk en maakte altijd een punt van om bruggen te bouwen. Onderdeel zijn van een grotere buurtwerking biedt hiervoor bijkomende mogelijkheden.

De proeftuinprojecten en het Europees jaar

2010 is het Europees jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Het viel deels samen met Belgisch voorzitterschap van de EU. De bestrijding van kinderarmoede was een prioriteit van het Belgisch voorzitterschap. In september organiseerde staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding hierover een Europese conferentie in Marche-en-Famenne. De doelstelling van de conferentie was een intentieverklaring van staatshoofden en regeringsleiders om te komen tot een aanbeveling over de bestrijding van kinderarmoede door de lidstaten van de Europese Unie. Daarnaast was de conferentie een opportuniteit om academici, beleidsmakers en sociale organisaties uit lidstaten bewust te maken van kinderarmoede en van de noodzaak van een Europees beleid.

Een Europese conferentie lijkt ver van het bed van jongeren in armoede. Toch waren er jongeren aanwezig en ze maakten indruk met hun inbreng. Deelnemen aan de conferentie was een opportuniteit. Uit De Marge en het Vlaams Netwerk volgden de voorbereiding van de conferentie op. Pas midden in de zomervakantie werden de mogelijkheden duidelijk om jongeren daadwerkelijk en zinvol te betrekken. Jeugdwerkers van Recht-Op, Betonne Jeugd en Den Tube spraken jongeren aan om samen de standjes van het Vlaams Netwerk en Uit De Marge te bemannen. Om daar uit te leggen wat ze in hun jeugdwerking doen en waarom ze dat belangrijk vinden. Iedereen was enthousiast. Sommige jongeren vroegen hiervoor zelfs vakantie aan hun werkgever.

Deze betrokkenheid bij de werking en dit engagement voor de conferentie was onmogelijk zonder duurzame band tussen jongeren en jeugdwerkers. De jongeren zijn niet alleen verschillende jaren lid van hun jeugdwerking, ze bouwen ook actief mee aan de toekomst ervan. Zodat ook jongere generaties er een thuis kunnen vinden. Met de conferentie waren ze zeker niet aan hun proefstuk toe. Sommigen getuigden al enkele keren over de betekenis van hun jeugdwerking. Het was veeleer een voorlopige kroon op het werk.

De jongeren bemanden de standjes. Daar legden ze aan de deelnemers van de conferentie uit wat hun jeugdwerking voor hen betekent. Ze spraken zowel met academici, met politici als met sociaal werkers, en zelfs met prinsessen. De organisatoren waren enthousiast over hun inbreng en reikten andere kanalen aan om hun boodschap te verspreiden. Zo bracht ze journalisten in contact met de jongeren na hierover met alle betrokkenen goede afspraken te hebben gemaakt. Dit mondde uit in sterke bijdragen in enkele kranten en een jeugdjournaal.

De jongeren lieten zich kennen als volleerde ambassadeurs van hun jeugdwerkingen en van het hele jeugdwelzijnswerk. Dit was een jeugdwerkactiviteit bij uitstek. Samen naar Marche-en-Famenne rijden, het hotel opzoeken, uit eten gaan en ontbijten. Ernstig als het moest. Plezier maken als het kon. Ze voelden zich gewaardeerde gasten tussen andere belangrijk ogende deelnemers en sprekers.

Dat was niet de enige bijdrage vanuit het jeugdwerk met jongeren in armoede. Ook andere kinderen en jongeren spraken de deelnemers aan de conferentie toe. Via filmpjes leidden ze de discussies over kwalitatieve diensten en over participatie van kinderen en jongeren in. Unicef, Stamp Media en Uit De Marge zetten hiertoe een samenwerking op touw met jeugdwerkingen uit beide landsdelen. Ze maakten samen een filmpje met beelden van de jeugdwerkingen en met getuigenissen van kinderen en jongeren over hoe zij armoede ervaren.

In juli 2010 trokken vijf Tubers met hun jeugdwerking naar Brussel om daar samen met jongerendelegeraties uit acht verschillende landen de strijd aan te binden tegen kinderarmoede. Er werd nagedacht, uitgewisseld, gelachen, gedebatteerd en gereflecteerd. De deelnemers aan de conferentie waren zichtbaar onder de indruk van beide filmpjes met authentieke getuigenissen en boodschappen van kinderen en jongeren zelf. Er kwam een ontwerp van beleidsaanbeveling uit de bus, waarmee de jongeren in dialoog gingen met Europese beleidsmakers. Dat kreeg in november een vervolg op het lokale niveau in Keulen en in Kopenhagen waaraan twee jongeren deelnamen.

Bouwstenen

We lijsten hieronder nogmaals de essentie van de bouwstenen van onze visie op. We noemen ze bouwstenen omdat ze niet op zich staan maar betekenis krijgen door hun samenhang.

1. Kinderen en jongeren die opgroeien in armoede voelen zich vaak persoonlijk en maatschappelijk onveilig en onzeker. Ze ervaren weinig veilige gehechtheid. Ook hun ouders dragen die gevoelens mee sinds hun jeugd. Jeugdwerkers fungeren voor deze kinderen en jongeren vaak als ankerfiguren. Dat stelt bijzondere eisen aan de werkers: zij moeten voor de kinderen en jongeren betrouwbaar en actief beschikbaar zijn. Een lange termijn engagement is noodzakelijk.
2. Jeugdwerkers die werken met kinderen en jongeren in armoede moeten ook inzicht hebben in hun leefwereld en moeten ook werken met hun omgeving, in een vertrouwensrelatie met hun ouders. Dat vraagt een integrale benadering.
3. Kinderen en jongeren die opgroeien in armoede hebben vaak het gevoel dat ze er niet bijhoren, dat ze uitgesloten worden. Ze voldoen niet aan de mainstream verwachtingen. Het is bijzonder stresserend om zich hieraan proberen aan te passen. Anderen weten niet wat het betekent om in hun schoenen te staan. De werkingen met jongeren in armoede moeten een veilige plek zijn voor die jongeren: een plek waar ze geborgenheid, herkenbaarheid en rust vinden en waar ze geen druk ervaren om zich te conformeren.
4. Alle kinderen en jongeren hebben recht op een jeugdwerking waar zij zich welkom en thuis voelen. Elke jeugdwerking is gericht op een bepaalde doelgroep, sluit impliciet of expliciet aan bij noden en behoeften van die bepaalde doelgroep. Jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede is waardevol op zich. Het hoeft de kinderen en jongeren die het bereikt niet toe te leiden naar het mainstream jeugdwerk.
5. Kinderen en jongeren werken aan projecten rond thema's die zij belangrijk vinden. Ze tonen hoe zij de wereld rond hen ervaren en doen vanuit hun beleving aanbevelingen over het bestrijden van armoede. Jeugdwerkers in deze werkingen geven kinderen en jongeren een stem. Ze leggen mee de basis voor meer zelfvertrouwen en een positiever zelfbeeld.
6. Het jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede slaat bruggen naar andere jongeren, naar het mainstream jeugdwerk en naar andere diensten en organisaties in levensdomeinen die voor hen belangrijk zijn. Die actieve opstelling naar de "buitenwereld" is nodig om actief te werken aan de emancipatie en maatschappelijke participatie van de kinderen en jongeren.

De werkingen met kinderen en jongeren die in armoede opgroeien zien zich geconfronteerd met enkele vermeende spanningsvelden. De eerste gaat over de herkomst van kinderen en jongeren. De tweede over de schaal waarop werkingen zich afstemmen. We noemen de spanningsvelden vermeend omdat er eigenlijk zaken onterecht tegenover elkaar worden gesteld. Laten we die even uitklaren en een standpunt innemen.

Kinderen en jongeren van Belgische of van andere herkomst? ¹⁵

Sommige proeftuinprojecten bereiken kinderen en jongeren zowel van Belgische als van andere herkomst. Andere proeftuinprojecten bereiken vooral kinderen en jongeren van Belgische herkomst. Buitenstaanders beschouwen werkingen met kinderen en jongeren in armoede soms als jeugdwerk met “autochtone” maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Die veralgemening is onterecht en negeert de context van specifieke werkingen en de armoedeproblematiek bij groepen van een “andere” herkomst.

Ook mensen van buitenlandse herkomst worden geconfronteerd met armoede. Uit onderzoek blijkt dat mensen van niet-Europese herkomst tot vijf keer meer risico lopen. Bij mensen van Marokkaanse of Turkse afkomst loopt de inkomenarmoede op tot meer dan 55 procent. Net zoals bij mensen van Belgische herkomst laat armoede zich bij mensen van andere herkomst voelen als een onoverbrugbare kloof tussen de middelen die ze maar hebben en de wensen en de dromen die ze voor zichzelf koesteren.

Die wensen zijn vaak gelijklopend: bestaanszekerheid voor hun gezin en kunnen bouwen aan een toekomst voor hun kinderen. De moeilijk te overbruggen kloof tussen verwachting en realiteit dompelt iedereen in gevoelens van machteloosheid. Ook hun hoop op “vooruitkomen” verschilt niet. Mensen koesteren vaak lage verwachtingen voor zichzelf maar zeer hoge verwachtingen voor hun kinderen.

Soms vinden mensen van Belgische afkomst andere dingen belangrijk dan mensen van buitenlandse herkomst. Ook al komen ze zelf niet rond toch zullen mensen van buitenlandse afkomst er dikwijls alles aan doen om familie in het land van herkomst te steunen. Mensen van Belgische herkomst reageren hier soms onbegrijpend op. Ze herkennen de nood niet of onderschatten de emotionele band. Wat mensen belangrijk vinden hangt, behalve van hun persoonlijke voorkeuren, af van hun referentiekader. Aan de basis daarvan liggen dan weer socialisatieprocessen zoals opvoeding of onderwijs, op hun beurt beïnvloed door factoren zoals de sociaaleconomische situatie of migratiegeschiedenis. Voor mensen van buitenlandse afkomst blijft het land van herkomst een belangrijke referentie.

“Dat werkingen meer of minder kinderen en jongeren van andere herkomst bereiken, heeft te maken met de geschiedenis van de werking, de bevolkingssamenstelling van de regio of de buurt en de aanwezigheid van alternatieven.”

Dat werkingen meer of minder kinderen en jongeren van andere herkomst bereiken, heeft te maken met de geschiedenis van de werking, de bevolkingssamenstelling van de regio of de buurt en de aanwezigheid van alternatieven. Zo vormt in de grotere centra de “eigen” gemeenschap dikwijls een steun voor gezinnen met een hoger armoederisico. Toch zijn er grenzen aan die solidariteit. De draagkracht van het eigen netwerk vermindert onder druk van de individualisering en de moeilijke positie van de hele bevolkingsgroep op de arbeidsmarkt. Wie geen tegenprestatie kan bieden kan uiteindelijk ook op minder informele solidariteit rekenen. En in onze postmoderne samenleving vallen mensen terug op het kerngezin of op zichzelf, in tegenstelling tot andere samenlevingen waar familie- en andere netwerken meer zorg opnemen.

Culturele verschillen lijken meer dan sociaaleconomische verschillen door te wegen in het benoemen en solidariseren van groepen mensen. Mensen van Belgische herkomst en van andere herkomst staan soms tegenover elkaar. Of worden tegenover elkaar gesteld. Ten onrechte. We herinneren aan ons pleidooi hierboven voor een mozaïek van jeugdwerkvormen. Werkingen kunnen niet voor alle kinderen en/of jongeren een “veilige haven” zijn. Wel is meer samenwerking nodig tussen werkingen met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren die vooral mensen van niet-Europese herkomst bereiken en de proeftuinprojecten. Ze komen uiteindelijk op voor groepen met gemeenschappelijke structurele belangen. Kinderen en jongeren versterken om te ontkomen aan generatiearmoede.

Buurtgericht of regionaal?

Sommige proeftuinprojecten richten zich op een bepaalde buurt. Andere bereiken kinderen en jongeren van verschillende buurten of uit een regio. De meeste initiatieven met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren in Vlaanderen werken buurtgericht. Opnieuw is de bevolkingsamenstelling van de buurt vaak bepalend. In de grotere centra leven relatief meer kinderen en jongeren die een verhoogd risico lopen op kwetsing gelet op een sterkere aanwezigheid van risicofactoren dan in landelijke gebieden het geval is.

Initiatieven die niet buurtgericht werken, stemmen zich even goed af op onontkoombare realiteiten. In kleine centra of op het platteland wonen mensen in armoede meestal verspreid. Daarnaast verhuizen gezinnen in armoede relatief meer dan andere bevolkingsgroepen. Ze hebben immers minder woonzekerheid. Ze wonen meestal in huizen die voor hen nog net betaalbaar zijn maar waarvan de kwaliteit ondermaats is. Een huuropslag of een onbewoonbaarverklaring kan aanleiding zijn voor een volgende verhuis. Soms zijn ze op de vlucht voor een schuldeiser, of op zichzelf aangewezen na een gebroken relatie.

Dat sommige initiatieven niet buurtgericht werken, betekent niet dat dit geen werkingen met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren zijn. Toch gebruiken sommige lokale besturen dit argument om sommige werkingen wel en andere niet te steunen. Jammer.

In april 2011 bestaan de eerste proeftuinprojecten twee jaar.

Op van basis van hun praktijkervaringen formuleerden we een visie over werken met kinderen en jongeren in armoede.

We ronden deze publicatie af met een aantal concrete aanbevelingen aan lokale besturen, aan de Vlaamse overheid en aan het jeugdwerk. Zij bepalen samen het lokale en het Vlaamse jeugd(werk)beleid. Deze aanbevelingen vloeien voort uit de bouwstenen van onze visie die steunt op de opgebouwde en gebundelde praktijkervaring van de proeftuinprojecten.

1. We pleiten voor meer kwalitatief, sociaalwetenschappelijk onderzoek naar de vrijetijdsbeleving van kinderen en jongeren die opgroeien in armoede. Zowel om processen van uit- en van insluiting beter te begrijpen, als om de meerwaarde van het investeren in werken met deze kinderen en jongeren in kaart te brengen.
2. We pleiten voor meer middelen voor bestaande en nieuwe basiswerkingen met maatschappelijk kwetsbare jongeren in het algemeen, en met kinderen en jongeren die opgroeien in armoede in het bijzonder. Uit recent onderzoek van Kind en Samenleving blijkt dat de jeugdwerking – naast ouders en vrienden – één van de weinige plaatsen is waar ze autonomie en steun ervaren.¹⁶
3. De kwaliteitslat lager leggen om de kwantiteit te verhogen, is uit den boze. Wil men op middellange en lange termijn ook echt resultaten boeken, dan moet men aanvaarden dat werken met deze doelgroep arbeidsintensief is. Dit werk steunt nu eenmaal op de kracht van soms moeizaam opgebouwde vertrouwensrelaties.
4. We verwachten geen pasklare antwoorden van overheden. Geen subsidiereglementen die strikte voorwaarden stellen over de manier van werken of een methode opleggen. Zoals we hierboven duiden, zijn methoden vaak contextgebonden. We hebben wel ruimte nodig om te experimenteren. Zowel om met

de kinderen en jongeren nieuwe ervaringen op te doen, als om met hen nieuwe (contextgebonden) methoden te ontwikkelen.

5. We pleiten ervoor om de finaliteit van het jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede en van elke jeugdwerkvorm niet te verenigen tot inclusie, tot het toeleiden naar het mainstream jeugdwerk. De finaliteit van dit jeugdwerk is emancipatorisch en empowerend werken met kinderen en jongeren in armoede. We vertrekken daarbij vanuit hun noden en vragen. Wij streven niet naar inclusief jeugdwerk maar naar een inclusieve maatschappij.
6. We pleiten voor een structurele financiering van dit jeugdwerk via het lokaal jeugdbeleid. De continuïteit van die middelen is belangrijk. Vertrouwensrelaties opbouwen met deze kinderen en jongeren, en het verwerven van de nodige expertise, vraagt tijd van jeugdwerkers. Dat vertrouwen is noodzakelijk om emancipatorisch en empowerend te kunnen werken.

*“Wij streven niet naar
inclusief jeugdwerk
maar naar een inclusieve
maatschappij.”*
7. We pleiten ervoor dat werken met kinderen en jongeren in armoede een centrale plaats krijgt in het Vlaamse jeugdbeleid. Ook na het Europees jaar van de bestrijding van sociale uitsluiting en armoede. Lokale werkingen zijn voor hun ondersteuning aangewezen op lokale besturen. Mogen we van de Vlaamse overheid verwachten dat ze lokale besturen aanmoedigt om hiervan werk te maken? Waarom niet van het werken met deze groepen een prioriteit maken naar analogie met het werken aan jeugdinfrastructuur of jeugdinformatie in vorige periodes.
8. Jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede verdient de steun van de Vlaamse overheid en van de lokale besturen. Jeugdwerkers moeten een lange termijn engagement kunnen opnemen ten aanzien van die kinderen en jongeren. Het Europees jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting is intussen ten einde. Blijft het politieke engagement beperkt tot de organisatie van wat belangwekkende studiedagen of slaagt de overheid erin om voldoende financiële middelen vrij te maken om duurzaam te werken met kinderen en jongeren die opgroeien in armoede?

Nader kennis maken

Hieronder stellen we de deelnemende verenigingen en hun proeftuinprojecten voor en de landelijke organisaties die hen ondersteunen.

Jongerenwerking T'Hope - Roeselare

T'Hope is een welzijnsschakel en een vereniging waar armen het woord nemen in Roeselare. Het is een partnerschap van vrijwilligers met armoede-ervaring en vrijwilligers zonder armoede-ervaring. T'Hope geeft mensen de mogelijkheid om elkaar op een laagdrempelige manier te ontmoeten en hun ervaringen met elkaar uit te wisselen.

In navolging van de volwassenenwerking organiseert T'Hope als proeftuinproject een jongerenwerking waar jonge vrijwilligers in armoede een tandem vormen met jongeren zonder armoede-ervaring. Ze ontwikkelen en begeleiden samen tweewekelijks een vrijetijdsmoment voor kinderen en jongeren. Op die manier krijgen die kinderen en jongeren de kans om zich te spiegelen aan de andere en leren ze op een ontspannen manier hun eigen vaardigheden en talenten te ontwikkelen. Jongeren zonder die armoede-ervaring leren dan weer begrip opbrengen voor wat het betekent om dagelijks te moeten leven in armoede.

't Salon - Brugge

't Salon opende 13 jaar geleden de deuren in Brugge. Op vraag van verschillende welzijnsdiensten en andere sociale diensten uit Brugge werd een laagdrempelige jongerenwerking te ontwikkeld voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. 't Salon renoveerde met de jongeren een woonboot om de werking in onder te brengen.

't Salon realiseerde in 2009 als proeftuinproject een thematische werking waarbij de jongeren zowel knelpunten waarmee ze worden geconfronteerd als hun sterktes benoemden. Ze werkten vooral rond een eigen plek in de stad en de verhuis van de werking naar de woonboot in de stadsrand. Het project werd in 2010 jammer genoeg niet verlengd.

De Smileys – Tienerwerking Wijkcentrum De Kring - Eeklo

Wijkcentrum De Kring is een laagdrempelige organisatie in Eeklo. Het wijkcentrum staat open voor iedereen maar heeft specifieke aandacht voor mensen met minder behartigde belangen, in het bijzonder mensen die in armoede leven. Deze laatste groep wordt bereikt door de prijzen af te stemmen op het inkomen van mensen, door mensen uit de doelgroep in te schakelen als vrijwilliger, door het aanbod waarin ontmoeting, ontspanning en het woord nemen centraal staan.

Wijkcentrum De Kring bouwt als proeftuinproject tienerwerking de Smileys uit. De tieners krijgen de mogelijkheid om verhalen te maken over hun ervaringen thuis, op school en onder vrienden. Via expressievormen zoals babbelfilmpjes, foto's of toneel gaan ze in dialoog met hun ouders, andere bezoekers en het lokale bestuur. De tieners verwoorden o.a. hun verwachtingen over jeugdwerk en gaan hierover in overleg met andere jeugdwerkingen, jeugddienst en stadsbestuur. Sinds 2010 werken ze samen met de jeugdwerking van de stedelijke buurtwerking.

Kinderwerking Vierdewereldgroep Mensen voor Mensen - Aalst

Vierdewereldgroep Mensen voor Mensen in Aalst verenigt mensen die in armoede leven en anderen die samen vechten tegen het onrecht van armoede en uitsluiting. Ze verzamelen ervaringen over wat het betekent in armoede te leven en bundelen wat daarin gemeenschappelijk is. Zo trachten ze verdoken armoede zichtbaar te maken en de diepere structurele oorzaken ervan aan te wijzen. Vierdewereldgroep Mensen voor Mensen brengt deze “kennis over armoede” naar buiten en gaat hierover in dialoog met beleidsverantwoordelijken, om veranderingen te realiseren voor iedereen in die situatie.

Vierdewereldgroep Mensen voor Mensen versterkt in het proeftuinproject haar speel-o-theekwerking via maandelijkse animatieactiviteiten. Tijdens die activiteiten kunnen ouders spelen met hun kinderen en hun creativiteit ontwikkelen. Men legt de focus op het samenzijn van de kinderen en hun ouders. Dit is een manier om kinderen uit gezinnen in generatiearmoede gemakkelijker te bereiken. Dankzij de creabox kunnen ze die activiteiten thuis over doen. Daarnaast nodigt men jeugdbewegingen uit om de animatieactiviteiten samen uit te werken. Zo leren de gezinnen de jeugdbeweging beter kennen. De speel-o-theek bundelt ook de verwachtingen van ouders en organiseert vorming voor de jeugdwerkers, die vaak de leefwereld van generatiearme gezinnen niet goed kennen.

Jongerenwerking Recht-Op - Antwerpen

Recht-Op is een erkende vereniging waar armen het woord nemen. Haar hoofddoel is om vanuit de ervaringen van mensen in armoede het beleid, het middenveld en de maatschappij te sensibiliseren over armoede en te veranderen in functie van armoedebestrijding. Recht-Op heeft drie vestigingsplaatsen in drie buurten in Antwerpen. Daar staat de groepswerking centraal.

Als proeftuinproject streeft de jongerenwerking van Recht-Op naar een thematische werking die aansluit bij de dagelijkse behoefte van de jongeren aan ontmoeting en veiligheid. Daarbij reflecteren ze gericht over de vraag waarom ze aan bepaalde aspecten van het maatschappelijke leven al dan niet kunnen participeren. De jongeren brengen de resultaten daarvan in beeld via een eindproduct. Vanuit hun beleving doen de jongeren beleidsaanbevelingen over hun noden en behoeften en over de bestrijding van armoedemechanismen. Ze kaartten bv. het thema huisvesting aan in de jeugdtraad.

Kinder en jongerenwerking Centrum Kauwenberg - Antwerpen

Centrum Kauwenberg is een vereniging waar armen het woord nemen en een kinder- en jongerenwerking in Antwerpen. Ze brengt mensen in armoede en andere mensen samen om vanuit de ervaring van mensen in armoede sociale uitsluiting weg te werken. Individuele begeleiding en ondersteuning zijn ontoereikend. Mensen die in armoede leven vinden het belangrijk om samen te komen en zich te organiseren, zodat ze als groep en als individu een plaats in de samenleving kunnen innemen. Naarmate mensen samenkomen ontwikkelen ze de kracht om individueel verder te komen. De groepen vormen de basis om te werken aan de verandering van de maatschappelijke structuren en om de dialoog met de samenleving en het beleid aan te gaan.

In het proeftuinproject van Centrum Kauwenberg kunnen kinderen en jongeren participeren in een thematische werking, waar ze elkaar ontmoeten en zich leren uitdrukken over wat zij belangrijk vinden. Ze bouwen er vertrouwen op, ontdekken eigen mogelijkheden en maken kennis met andere vrijetijdsbestedingen. Het resultaat tonen ze tijdens een toonmoment. Onder de noemer “wederzijdse participatie” kunnen vrijwillige en professionele begeleiders van andere vrijetijdsorganisaties meewerken. Zo leren ze de leefwereld van kinderen en jongeren in armoede kennen. Die begeleiders kunnen een betekenisvolle derde zijn als de kinderen en jongeren daar aansluiting zoeken.

Betonne Jeugd - Antwerpen

Betonne Jeugd werkt sinds 2003 op vrijwillige basis met Antwerpse jongeren in armoede die geen aansluiting vinden bij het bestaande jeugdwerkaanbod. Vrijwilligers organiseren wekelijks een laagdrempelige instuif voor deze jongeren. Deze ontmoetingsmomenten vinden plaats op vrijdagavond in Jongerencentrum Kavka.

Als proeftuinproject bouwen de jongeren een lijnbus om tot mobiele ontmoetingsruimte. De bus wordt ingeschakeld om vindplaatsgericht te werken met jongeren uit verschillende Antwerpse wijken. Men trekt met de jongeren naar andere jongeren om te werken in de ruimte van de jongeren en met de ruimte van de jongeren. Het creëren van een veilige ontmoetings- en experimenteerruimte voor de jongeren is een voorwaarde om samen te kunnen werken aan het versterken van hun vaardigheden en drempels naar maatschappelijke instanties te verlagen. De begeleiders van Betonne Jeugd leggen sterk de nadruk op het belang van presentie. Er zijn voor de jongeren, vertrouwen geven en aanspreekbaar zijn, het zijn belangrijke voorwaarden om deze jongeren te helpen zichzelf te versterken op alle levensdomeinen.

Jongerenwerking PSC - Antwerpen

PSC is een deelwerking van CAW de Terp. Het is een laagdrempelig onthaalinitiatief in Antwerpen Noord dat zich specifiek richt op mensen die leven in armoede, al dan niet in een precair verblijfsstatuut, waardoor ze de nodige verblijfs- en bestaanszekerheid ontberen. De werking kent behalve een sociaal-juridische dienst ook een aparte vrouwen- en jongerenwerking.

In het proeftuinproject gaat het om een jongerenwerking die werkt vanuit het huis-kamerconcept: kleinschalig, laagdrempelig, vindplaats- en vraaggericht. Men organiseert groepsactiviteiten op maat waarbij verschillende partnerorganisaties en personen worden aangesproken om een rol te spelen in het sociaal netwerk van de jongeren. Via ecogrammen probeert men zicht te krijgen op welke contacten ondersteunend zijn voor de jongeren en welke contacten ze kunnen aanspreken om hun sociaal netwerk te versterken.

Tienerwerking Leren Ondernemen - Leuven

Leren Ondernemen is een vereniging uit Leuven die gezinnen in armoede in Vlaams Brabant ondersteunt. Het is een plek waar mensen in armoede samenkomen, waar iedereen welkom is en zich goed kan voelen. De vereniging wil samen met mensen in armoede en anderen in onderlinge solidariteit een bijdrage leveren om armoede en sociale uitsluiting ongedaan te maken. Dit betekent dat men ook in dialoog gaat met het beleid, kritisch reflecteert over beleidsmaatregelen en blijft aantonen wat armoede in stand houdt. Leren Ondernemen streeft ernaar dat iedereen volwaardig lid van de samenleving kan zijn en werkelijk aanspraak kan maken op de grondrechten. Het gezin in de ruime betekenis is het vertrekpunt van de werking. Gezinnen kunnen aan alle activiteiten deelnemen. Kinderen en jongeren zijn altijd welkom. Men werkt integraal op alle levensdomeinen voor elke leeftijdsgroep.

Leren Ondernemen stimuleert in het proeftuinproject de tieners om de wereld te ontdekken voor middel van anders leren. In het eerste projectjaar de nadruk lag op het ontdekken van het vreemde en het verwonderlijke in de omgeving (bv. de buurt), in materialen (bv. hout), in vormen (bv. cirkels of lijnen) en in handelingen (bv. bouwen of opdienen) in hun leefwereld via expressievormen zoals beeldende kunst en performance. In het tweede projectjaar gaan de tieners in interactie met andere leefwerelden in de stad en daarbuiten via de expressievorm fotografie. Ze vertrekken van hun leefwereld en gaan in interactie met de ander. Daarbij is het belangrijk dat de tieners stilstaan bij wat ze doen en de betekenis ervan onderzoeken.

Jongerenwerking Den Tube - Buurtwerk 't Lampeke - Leuven

Den Tube is de jongerenwerking van Buurtwerk 't Lampeke, een vereniging waar armen het woord nemen in Leuven. De werking stemt zich af op mensen binnen en buiten de buurt die maatschappelijk kwetsbaar zijn of dat dreigen te worden. Buurtwerk 't Lampeke wil kansarmoede en sociale uitsluiting opmerken en doorbreken en ondersteunt mensen door samen met hen de problemen aan te pakken, door samen met hen op weg te gaan. Men ondersteunt gezinnen om de vicieuze cirkel van armoede te doorbreken en (opnieuw) aansluiting te krijgen bij de samenleving. Dit door te werken aan wederzijds respect en begrip, door het verder ontwikkelen van eigen krachten, door het stimuleren van dialoog en interactie en door het werken aan beleidsbeïnvloeding. Jongerenwerking Den Tube is gehuisvest in een boot op de vaart waar ze zich thuis voelen en hun eigen ding kunnen doen.

Den Tube laat in het proeftuinproject de jongeren zicht krijgen op hun vaak moeilijke situatie en focust op hun krachten om actie te ondernemen. Den Tube ondersteunt hen om hieraan uitdrukking te geven op een manier die aansluit bij hun leefwereld. In het eerste projectjaar kozen ze o.m. voor straatacrobatie en werkten ze mee aan een toonmoment op de werelddag van verzet tegen armoede in Leuven. In het tweede projectjaar werken de jongeren o.m. aan hun eigen portfolio van sterktes en competenties en aan de dialoog tussen de jongeren en hun school.

Ondersteunende organisaties

Het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen

In het Vlaams Netwerk werken 44 verenigingen samen met het uiteindelijke doel armoede en sociale uitsluiting uit te bannen. In de verenigingen staan mensen die in armoede leven centraal. Zij nemen er op alle niveaus het woord. De verenigingen kunnen voor ondersteuning van hun werking beroep doen op het team van het Vlaams Netwerk. Ook de onderlinge uitwisseling van ervaringen, visies, succesverhalen en leerprocessen tussen de verenigingen onderling is een belangrijke opdracht voor het Vlaams Netwerk. Op basis van de ervaringen en de meningen van de mensen maken de verenigingen en het Netwerk dossiers op en stappen daarmee naar overheid en betrokken diensten, in de hoop dat dit leidt tot een beter beleid dat armoede voorkomt en bestrijdt. Het Vlaams Netwerk wil ook de beeldvorming rond mensen in armoede verbeteren en vooroordelen wegwerken.¹⁷

Uit De Marge

Uit De Marge is een landelijk georganiseerde jeugdwerkorganisatie die particuliere initiatieven, gemeentelijke werkingen en andere werkingen (ingebed bij andere diensten) met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren ondersteunt.

Uit De Marge beoogt de emancipatie van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren via jeugdwerk en jeugbeleid. Ze bewandelt daarbij drie sporen die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn: empowerment, emancipatie en toegankelijkheid.

Centraal staat de belangenbehartiging van de doelgroep maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren en van het jeugdwerk dat met deze doelgroep werkt. In functie daarvan maakt Uit De Marge werk van visieontwikkeling, van een expertisecentrum, van een sterkere en meer gerichte kadervorming, van begeleiding en vorming op maat.

Uit De Marge groepeerd momenteel meer dan 100 jeugdwerkingen die bijna 15.000 kinderen, tieners en jongeren bereiken. In deze werkingen vinden we spelotheken, speelpleinwerkingen, kleuterwerkingen, muziekwerkingen, taalateliers, trajectbegeleiding, schoolopbouwwerk, jongereninformatiepunten en sportwerkingen. Uit De Marge telt onder haar leden initiatieven uit alle Vlaamse provincies en Brussel.

Noten

- (1) Van Assche, V., Jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde jongeren. In: Gids sociaal-cultureel en educatief werk – jeugdwerk, afl. 30, juni 2001.
- (2) Vranken, J., D. Geldof, et al. (Eds.), Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 1997, Leuven/Amersfoort: Acco, 1997.
- (3) Vettenburg, N., Walgrave, L., Van Kerckvoorde, J., Jeugdwerkloosheid, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid, Antwerpen: Kluwer, 1984. Vettenburg, N., Schoolervaringen, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid, Leuven: Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie, 1988. Vettenburg, N., Walgrave, L., Een interpretatie van theorieën over persisterende delinquentie: maatschappelijke kwetsbaarheid, in: Goris, P., Walgrave, L., Van kattenkwaad en erger. Actuele thema's uit de jeugdcriminologie, Garant, Leuven, 2002, p. 44-59.
- (4) Bouverne-De Bie, M., et al., Plaatsing van kinderen en armoede, Gent: Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek, 2008.
- (5) Van Robaeya, B., mondelinge mededeling, studiedag jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede: een meerwaarde voor het Vlaamse jeugdwerk, 26 mei 2010, Brussel.
- (6) Baart, A., Een theorie van de presentie, Utrecht: Lemma, 2001.
- (7) Suijs, S., mondelinge mededeling, studiedag jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede: een meerwaarde voor het Vlaamse jeugdwerk, 26 mei 2010, Brussel.
- (8) Parsons, T., The Social System, London: Routledge, 1951.
- (9) Geenen, G., en Corvelyn, J., Helpende handen. Gehechtheid bij kwetsbare ouders en kinderen, Tiel: Lannoo Campus, 2010.
- (10) Uit De Marge, Werken met jongeren in armoede. Verslag rondetafel, 26 mei 2008, Antwerpen.
- (11) X., Jeugdbewegingen in Vlaanderen. Een onderzoek bij groepen, leiding en leden, Gent: Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek, 2010.
- (12) Coussée, F. (2010). Jeugdwerk voor allen of allen naar het jeugdwerk? In: Bombaerts, G., Hillaert, W. en Coussée, F. (red.). Curieuzeneuzenpastapot. Diversiteit en toegankelijkheid in het jeugdwerk (pp. 126-151). Gent: Academia Press.
- (14) Van Regenmortel, T., Empowerment in de zorg, in: Welzijnsgids-Methodiek, afl. 68, 2008, p. 111-134.
- (15) Deduytsche, J. en Van Robaeya, B., “Gekleurde” armoede: een bijzondere uitdaging voor het jeugdwerk? in: Krax, jrg. 10, nr. 1, februari-maart 2010.
- (16) Kind en Samenleving, Onderzoek naar de beleving van armoede bij kinderen en jongeren, Brussel: KBS, 2010.
- (17) www.vlaams-netwerk-armoede.be.

Colofon

Wij tellen mee!

Leren uit de werkingen met kinderen en jongeren in armoede

Een uitgave van Uit De Marge,
met medewerking van de Vlaamse werkingen met jongeren in armoede.

Redactie: Jan Deduysche en Robert Crivit.

Met dank aan Karin Nelissen, Steven Decuypere, Jan Mathijs en Hilde Linssen.

Ontwerp & realisatie: www.magelaan.be

Uit De Marge vzw – Henegouwenkaai 29 – 1080 Brussel
T 02 411 70 02 – info@uitdemarge.be – www.uitdemarge.be

© Uit De Marge vzw, 2010

Inhoud

Inleiding

1. Hoezo proeftuinprojecten?

De term "proeftuin jeugdwerk met jongeren in armoede"
Decentralisering leidt tot onzekerheid over middelen
Proeftuinprojecten "jeugdwerk met jongeren in armoede"
Bij verenigingen waar armen het woord nemen

2. Bouwstenen van een visie

Met kinderen en jongeren in armoede?
De jeugdwerker als ankerfiguur
Een integrale benadering
Een veilige plek
Zich thuis voelen
Kinderen en jongeren een stem geven
Bouwstenen

3. Spanningsvelden?

Kinderen en jongeren van Belgische of van andere herkomst?
Buurtgericht of regionaal?

4. Aanbevelingen

Nader kennis maken met de werkingen

Jongerenwerking T'Hope - Roeselare
't Salon - Brugge
De Smileys - Tienerwerking Wijkcentrum De Kring - Eeklo
Kinderwerking Vierdewereldgroep Mensen voor Mensen - Aalst
Jongerenwerking Recht-Op - Antwerpen
Kinder en jongerenwerking Centrum Kauwenberg - Antwerpen
Betonne Jeugd - Antwerpen
Jongerenwerking PSC - Antwerpen
Tienerwerking Leren Ondernemen - Leuven
Jongerenwerking Den Tube - Buurtwerk 't Lampeke - Leuven

Ondersteunende organisaties

Het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen
Uit De Marge

UITDE MARGE
www.uitdemarge.be
Uit De Marge vzw Nationaal
Henegouwenkaai 29
1080 Brussel
T 02 411 70 02
F 02 414 83 01
info@uitdemarge.be

in partnerschap met

Met steun van de
Vlaamse overheid

